ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ CARL OTTO LENZ της 25ης Απριλίου 1991 *

Περίληψη

Α — Τα πραγματικά περιστατικά I-5666

I — Η υπόθεση C-213/88 ..... I-5666

II — Η υπόθεση C-39/89 ..... I-5667

Β — Ανάλυση I-5670

I — Επί του παραδεκτού των δύο προσφυγών του Μεγάλου Δουκάτου του Λουξεμβούργου I-5670

1. Η υπόθεση C-213/88 ..... I-5670

2. Η υπόθεση C-39/89 ..... I-5672

II — Επί της ουσίας I-5675

1. Οι εφαρμοστέοι στο ζήτημα της έδρας κανόνες αρμοδιότητας I-5675

α) Επί των εξελίξεων μέχρι το 1981 ..... I-5675

β) Η απόφαση 230/81 ..... I-5676

γ) Η απόφαση 108/83 ..... I-5677

δ) Η απόφαση στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 358/85 και 51/86 ..... I-5678

ε) Η σχετική νομολογία περιληπτικώς I-5678

2. Η υπόθεση C-213/88 ..... I-5679

α) Η απόφαση της 1ης και 2ας Ιουνίου 1988 ..... I-5679

— το κεντρικό γραφείο τύπου I-5680

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γερμανική.

— ο πορτογαλικός γλωσσικός τομέας I-5682

β) Η απόφαση της 15ης Ιουνίου 1988 ..... I-5683

3. Η υπόθεση C-39/89 ..... I-5685

Γ — Πρόταση I-5689

Κύριε Πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

Α — Τα πραγματικά περιστατικά

1. Οι συνεκδικαζόμενες υποθέσεις για τις οποίες καλείται να αποφασίσει το Δικαστήριο αφορούν εκ νέου ζητήματα εκτιμήσεως των μέτρων που θέσπισε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τα οποία τοποθετούνται στα όρια του τομέα της εξουσίας εσωτερικής οργανώσεως αφενός και του τομέα των αποφάσεων αρχής που παράγουν συγκεκριμένα αποτελέσματα τα οποία προδικάζουν το ζήτημα της έδρας του οργάνου αφετέρου. Τα προβλήματα της έδρας και των τόπων εργασίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου προκάλεσαν ήδη επανειλημμένως διαφορές οι οποίες έφθασαν ενώπιον του Δικαστηρίου [1].

I — *Η υπόθεση C-213/88*

2. Στην υπόθεση C-213/88, η Λουξεμβουργιανή Κυβέρνηση άσκησε προσφυγή ακυρώσεως που στηρίζεται στα άρθρα 31 και 38 της Συνθήκης ΕΚΑΧ, 173 της Συνθήκης ΕΟΚ και 146 της Συνθήκης ΕΚΑΕ.

3. Η Λουξεμβουργιανή Κυβέρνηση προσβάλλει τις αποφάσεις του Προεδρείου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 1ης και 2ας Ιουνίου 1988 καθώς και της 15ης Ιουνίου 1988. Κατά το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τέτοιες αποφάσεις καθίστανται υποχρεωτικές μόνο με την έγκριση των πρακτικών κατά την επομένη συνεδρίαση. Οι αποφάσεις για τις οποίες γίνεται λόγος στην υπό κρίση περίπτωση ελήφθησαν κατά τις συνεδριάσεις του Προεδρείου της 15ης Ιουνίου και 6ης Ιουλίου 1988.

4. Το περιεχόμενο των επιδίκων αποφάσεων είναι ουσιαστικώς το ακόλουθο:

5. α) Με την απόφασή του της 1ης και 2ας Ιουνίου 1988, το Προεδρείο εκφράζει τη συμφωνία του με έκθεση της ad hoc ομάδας « Information », στην οποία έγινε επεξεργασία μέτρων ενισχύσεως των υπηρεσιών πληροφοριών στις Βρυξέλλες και αναθέτει ταυτοχρόνως στη Γενική Γραμματεία να θέσει σε εφαρμογή τις προτάσεις.

6. Η Λουξεμβουργιανή Κυβέρνηση βάλλει κυρίως κατά της *εγκαταστάσεως του κεντρικού γραφείου τύπου στις Βρυξέλλες* ως

1 — Βλ. απόφαση της 10ης Φεβρουαρίου 1983, υπόθεση 230/81, Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου κατά Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Συλλογή 1983, σ. 255)· βλ. επίσης απόφαση της 10ης Απριλίου 1984, υπόθεση 108/83, Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου κατά Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Συλλογή 1984, σ. 1945), και απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 1988, υποθέσεις 358/85 και 51/86, Γαλλία κατά Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Συλλογή 1988, σ. 4821).

αυτόνομης υπηρεσίας της Γενικής Διευθύνσεως III, διακεκριμένης από το γραφείο πληροφοριών για το Βέλγιο. Επικρίνει, επιπλέον, την ενίσχυση της υπηρεσίας πληροφοριών των Βρυξελλών, η οποία συνίσταται στη *μεταφορά γλωσσικών τομέων* της διευθύνσεως δημοσιεύσεων.

7. Δεδομένου ότι την εποχή εκείνη είχε ήδη πραγματοποιηθεί η μεταφορά του αγγλικού τομέα, το μέτρο αυτό δεν αποτελεί αντικείμενο της προσβαλλομένης αποφάσεως. Τουναντίον η έκθεση πρότεινε συγκεκριμένως τη μεταφορά του πορτογαλικού τομέα την 1η Ιανουαρίου 1989. Η Λουξεμβουργιανή Κυβέρνηση προσβάλλει ευθέως την εν λόγω μεταφορά. Επιπλέον, η έκθεση εξέφραζε την πρόθεση να μεταφερθούν στο μέλλον και άλλοι γλωσσικοί τομείς της υπηρεσίας στις Βρυξέλλες, πράγμα το οποίο επίσης επικρίνει η Λουξεμβουργιανή Κυβέρνηση.

8. β) Με την απόφαση της 15ης Ιουνίου 1988 το Προεδρείο κατέληξε σε συγκεκριμένα *προγράμματα κτιρίων στις Βρυξέλλες*. Το Προεδρείο « αποφασίζει ομοφώνως, όσον αφορά τις Βρυξέλλες, να επιλέξει το πρόγραμμα " Parc Leopold Investment " (...) και με 12 ψήφους και μια αποχή, το πρόγραμμα " Groupement COB — Société générale" ». Ταυτοχρόνως, το Προεδρείο αναθέτει στον Γενικό Γραμματέα να προβεί σε όλα τα αναγκαία διαβήματα.

9. Η Λουξεμβουργιανή Κυβέρνηση φρονεί ότι οι προσβαλλόμενες αποφάσεις δεν εντάσσονται στο πλαίσιο των ορίων που διαγράφουν οι αποφάσεις του Δικαστηρίου. Θεωρεί ότι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είναι αναρμόδιο να αποφασίσει για το ζήτημα της έδρας. Τα προσβαλλόμενα μέτρα όμως, καταλήγουν, κατά το προσφεύγον, σε προοδευτική μεταφορά στις Βρυξέλλες ολοκλήρων υπηρεσιών του Κοινοβουλίου, δημιουργώντας συνθήκες ασυμβίβαστες προς το νομικό πλαίσιο που θέσπισαν τα κράτη μέλη και προσδιόρισε επακριβώς το Δικαστήριο.

II — *Η υπόθεση C-39/89*

10. Η προσφυγή ακυρώσεως στην υπόθεση C-39/89 προσβάλλει ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 18ης Ιανουαρίου 1989. Το ψήφισμα αυτό έλκει την καταγωγή του από έκθεση της πολιτικής επιτροπής. Το προσβαλλόμενο ψήφισμα ονομάζεται εν συντομία « ψήφισμα Prag », από το όνομα του εισηγητή Derek Prag.

11. Η Λουξεμβουργιανή Κυβέρνηση προσβάλλει το ψήφισμα στο σύνολό του, αλλά ειδικότερα τα σημεία του 7, 9, 10, 16 και 17. Το ψήφισμα συνιστά λεπτομερειακή τοποθέτηση όσον αφορά την έδρα των οργάνων και τον κύριο τόπο εργασίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Τα σημεία κατά των οποίων βάλλει περισσότερο η Λουξεμβουργιανή Κυβέρνηση μπορούν να θεωρηθούν ως η πρακτική συνέπεια των συνθηκών εργασίας που το Κοινοβούλιο εκτιμά μη ικανοποιητικές. Στα ακόλουθα αποσπάσματα αυτού του ψηφίσματος, τα οποία τονίζονται ιδιαιτέρως, το Κοινοβούλιο:

« 7. αποφασίζει, κατά συνέπεια, να αναζητήσει ικανοποιητικότερες λύσεις για την εκπλήρωση των καθηκόντων του, σύμφωνα με τις υποχρεώσεις που του επιβάλλει η κοινοτική νομοθεσία και το προφανές δικαίωμα ενός Κοινοβουλίου που εκλέγεται με άμεση και καθολική ψηφοφορία·

9. αναθέτει στο Προεδρείο του να φροντίσει το συντομότερο ώστε το Κοινοβούλιο να δια-

θέτει όλο το προσωπικό και την υποδομή που χρειάζεται για να εκπληρώνει πλήρως και αποτελεσματικά τα καθήκοντά του στους τόπους όπου διεξάγονται οι συνεδριάσεις της ολομελείας και οι λοιπές κοινοβουλευτικές συνεδριάσεις, λαμβάνοντας υπόψη τα όσα αναφέρονται στις παραγράφους 2 και 3·

10. θεωρεί ιδίως ότι, για την απρόσκοπτη λειτουργία του Κοινοβουλίου, απαιτείται η εγκατάσταση στις Βρυξέλλες του προσωπικού που ασχολείται με τις ακόλουθες δραστηριότητες:

— Επιτροπές και Αντιπροσωπείες,

— Πληροφορίες και Δημόσιες Σχέσεις,

— Μελέτες και Έρευνα,

καθώς και

— το προσωπικό του οποίου βασικός ρόλος είναι να παρέχει άμεσα υπηρεσία στους βουλευτές και

— εκείνο το προσωπικό το οποίο εξαιτίας της εποπτικής αποστολής ή του ρόλου υποστηρίξεως που διαδραματίζει οφείλει να βρίσκεται στον ίδιο χώρο με τους προαναφερθέντες·

16. αναθέτει στον Πρόεδρό του, τον Γενικό Γραμματέα, το Προεδρείο, το Διευρυνθέν Προεδρείο και το Σώμα των Κοσμητόρων να προβούν ταχέως στις απαραίτητες ενέργειες, συμπεριλαμβανομένων και των διαβουλεύσεων με το προσωπικό,προκειμένου να εφαρμοσθούν τα ανωτέρω κυρίως με την ενοικίαση ή την αγορά νέων χώρων καθώς και τη διακοπή της μισθώσεως κτιρίων που δεν χρειάζονται πλέον·

17. τονίζει τον επείγοντα χαρακτήρα της καταστάσεως και την ανάγκη να πραγματοποιηθούν όλες οι αλλαγές που προβλέπουν οι παράγραφοι 9, 10 και 11 μόλις εξασφαλισθούν οι σχετικές εγκαταστάσεις ».

12. Η Λουξεμβουργιανή Κυβέρνηση βλέπει στη θέσπιση του ψηφίσματος Prag την επιβεβαίωση των εκτιμήσεών της οι οποίες την ώθησαν να ασκήσει προσφυγή στην υπόθεση C-213/88. Φρονεί ότι η πρόθεση προοδευτικής μεταφοράς στις Βρυξέλλες υπηρεσιών εγκατεστημένων στο Λουξεμβούργο είναι τώρα ρητώς επιβεβαιωμένη. Η προσφεύγουσα Κυβέρνηση διακρίνει ένα στοιχείο συνέχειας στα μέτρα και τις αποφάσεις του Κοινοβουλίου.

13. Με έγγραφο της 23ης Αυγούστου 1988, ο Υπουργός Εξωτερικών του Λουξεμβούργου ζήτησε από τον Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου να μην εκτελέσει τα επίδικα μέτρα πριν από την έκδοση της αποφάσεως του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-213/88. Το Προεδρείο του Κοινοβουλίου απέρριψε αυτή την αίτηση και κατά τη συνεδρίαση της 14ης Σεπτεμβρίου 1988 επικύρωσε αντιθέτως τις αποφάσεις της 1ης και 15ης Ιουνίου 1988. Εν τω μεταξύ, τα προσβληθέντα μέτρα τέθηκαν σε εφαρμογή.

14. Τέλος, ελήφθησαν επίσης μέτρα εφαρμογής προς εκτέλεση του ψηφίσματος Prag, όπως η απόφαση του Προεδρείου περί της κτιριακής πολιτικής του Κοινοβουλίου να προβεί στη μίσθωση ορισμένων γραφείων και αιθουσών

συνεδριάσεων, η οποία ελήφθη από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις 5 Απριλίου 1990 [2]. Όσον αφορά αποκλειστικώς τις Βρυξέλλες, ανατέθηκε στον Πρόεδρο και τον Γενικό Γραμματέα να προβούν στη μίσθωση των κτιρίων Β1, Β2 και Β3 ώστε να υπάρχουν διαθέσιμα 2 600 γραφεία και 30 αίθουσες συνεδριάσεων σε ομογενές σύμπλεγμα και, επιπλέον, να εξασφαλίσουν τη διάθεση μεγάλης αίθουσας συνεδριάσεων 750 θέσεων στο κτιριακό σύμπλεγμα.

15. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο φρονεί ότι οι δύο προσφυγές είναι απαράδεκτες. Στην υπόθεση C-39/89 υπέβαλε τυπικώς ένσταση απαραδέκτου δυνάμει του άρθρου 91 του Κανονισμού Διαδικασίας. Στις 6 Ιουλίου 1989, το Δικαστήριο αποφάσισε να εξετάσει την ένσταση απαραδέκτου μαζί με την ουσία της υποθέσεως.

16. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υποστηρίζει ότι και οι δύο προσφυγές είναι εν πάση περιπτώσει αβάσιμες: πράγματι, και αν ακόμη υποτεθεί ότι μπορούν να παραγάγουν ορισμένα έννομα αποτελέσματα, τα προσβαλλόμενα μέτρα συνιστούν πράξεις εσωτερικής οργανώσεως του οργάνου.

17. Με Διάταξη της 4ης Ιουλίου 1990, το Δικαστήριο διέταξε τη συνεκδίκαση των δύο υποθέσεων προς διευκόλυνση της προφορικής διαδικασίας και έκδοση κοινής αποφάσεως.

18. Η *Λουξεμβουργιανή Κυβέρνηση* ζητεί από το Δικαστήριο να κηρύξει τις προσφυγές παραδεκτές και ουσία βάσιμες και,

— στην υπόθεση C-213/88: να κηρύξει άκυρες και χωρίς έννομο αποτέλεσμα την απόφαση του Προεδρείου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της 1ης και 2ας Ιουνίου 1988, που φέρει τον τίτλο « Υπηρεσίες πληροφοριών και δημοσίων σχέσεων στις Βρυξέλλες », καθώς και την απόφαση του Προεδρείου του Κοινοβουλίου, της 15ης Ιουνίου 1988, η οποία τιτλοφορείται « Σημείωμα σχετικά με τις μεσοπρόθεσμες προβλέψεις για τις δραστηριότητες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στους τρεις συνήθεις τόπους εργασίας »·

— στην υπόθεση C-39/89: να ακυρώσει το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 18ης Ιανουαρίου 1989 με τίτλο « Σχετικά με την έδρα των οργάνων και τον κύριο τόπο εργασίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου »·

— να λάβει υπόψη ότι το προσφεύγον επιφυλάσσεται να ασκήσει κάθε άλλο δικαίωμα ή ένδικο βοήθημα.

19. Το *Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο* ζητεί από το Δικαστήριο τόσο στην υπόθεση C-213/88 όσο και στην υπόθεση C-39/89:

— να κηρύξει τις προσφυγές απαράδεκτες·

— επικουρικώς, να τις κηρύξει αβάσιμες·

— να καταδικάσει το προσφεύγον στα δικαστικά έξοδα.

20. Όσον αφορά τους πραγματικούς και νομικούς ισχυρισμούς των διαδίκων, γίνεται παραπομπή στην έκθεση ακροατηρίου. Τα πραγματικά περιστατικά επαναλαμβάνονται κατωτέρω μόνο καθόσον απαιτείται για τη θεμελίωση.

2 — ΕΕ C 113, σ. 20, 21 και 138.

Β — Ανάλυση

Ι — *Επί του παραδεκτού των δύο προσφυγών του Μεγάλου Δουκάτου του Λουξεμβούργου*

21. Το παραδεκτό της προσφυγής αμφισβητήθηκε επίσης στις προηγούμενες δίκες. Το Δικαστήριο απέρριψε όλες τις σχετικές ενστάσεις. Σας προτείνω να πράξετε το ίδιο στην παρούσα περίπτωση.

22. Η δυνατότητα προσβολής των πράξεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου τόσο δυνάμει των άρθρων 31 και 38 της Συνθήκης ΕΚΑΧ όσο και δυνάμει του άρθρου 173 της Συνθήκης ΕΟΚ έχει αναγνωριστεί ρητώς από τη νομολογία του Δικαστηρίου[3].

23. Σύμφωνα με το άρθρο 38 της Συνθήκης ΕΚΑΧ τα κράτη μέλη μπορούν να ασκήσουν προσφυγή κατά πράξεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και να επικαλεσθούν προς ενίσχυση της προσφυγής αυτής τους λόγους της αναρμοδιότητας ή της παραβάσεως ουσιώδους τύπου.

24. Δυνάμει του άρθρου 173 της Συνθήκης ΕΟΚ μπορούν να προσβληθούν μόνο εκείνες οι νομικές πράξεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που είναι ικανές να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων. Σύμφωνα με το άρθρο 173, εδάφιο 1, τα κράτη μέλη συγκαταλέγονται μεταξύ των προνομιούχων προσφευγόντων οι οποίοι δεν υποχρεούνται να επικαλεστούν έννομο συμφέρον. Είναι αυτονόητο ότι τα κράτη μέλη απολαύουν εξίσου αυτής της προνομιούχου θέσεως στην περίπτωση προσφυγών κατά του Κοινοβουλίου.

3 — Ως προς τη δυνατότητα προσβολής των μέτρων βάσει των άρθρων 31 και 38 της Συνθήκης ΕΚΑΧ, βλ. προαναφερθείσα απόφαση στην υπόθεση 230/81, και βάσει του άρθρου 173 της Συνθήκης ΕΟΚ, βλ. απόφαση της 23ης Απριλίου 1986, υπόθεση 294/83, Κόμμα Οικολόγων « Les Verts » κατά Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Συλλογή 1986, σ. 1339).

25. Οι λόγοι που συνηγορούν υπέρ της δυνατότητας προσβολής των μέτρων του Κοινοβουλίου δυνάμει του άρθρου 173 της Συνθήκης ΕΟΚ πρέπει να ισχύουν επίσης για τη δυνατότητα ασκήσεως προσφυγής δυνάμει του άρθρου 146 της Συνθήκης ΕΚΑΕ του οποίου το κείμενο ταυτίζεται.

1. Η υπόθεση C-213/88

26. Το Κοινοβούλιο εκφράζει καταρχάς αντιρρήσεις όσον αφορά τον *τύπο της προσφυγής*. Κατά το Κοινοβούλιο, οι αιτιάσεις πρέπει να καθορίζονται επακριβώς. Ο άκρως αόριστος χαρακτήρας των διαφόρων λόγων που προβάλλονται προς στήριξη της προσφυγής βλάπτει την ορθή άσκηση της άμυνας.

27. Η Λουξεμβουργιανή Κυβέρνηση ισχυρίζεται αντιθέτως ότι προσβάλλει τις επίδικες αποφάσεις στο σύνολό τους. Παραπέμπει στις περιστάσεις οι οποίες της επέτρεψαν να λάβει γνώση των προσβαλλομένων αποφάσεων και παραθέτει ορισμένα αποσπάσματα αυτών των αποφάσεων για να στηρίξει την επιθυμία της να εξετάσει το Δικαστήριο το σύνολο των στοιχείων που είναι ικανά να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα.

28. Για το νομότυπο της προσφυγής αρκεί ότι, εκτός των αιτημάτων, περιέχει πραγματικούς και νομικούς ισχυρισμούς[4]. Το εισαγωγικό δικόγραφο της υποθέσεως C-213/88 εμφαίνει τη σχετική νομική βάση και παραθέτει την προσβαλλομένη απόφαση. Εκθέτει επίσης τόσο τα πραγματικά περιστατικά όσο και τις νομικές συνέπειες οι οποίες πρέπει να συναχθούν κατά την άποψη του προσφεύγοντος. Επομένως, από πλευράς τύπου και ουσίας του δικογράφου, δεν υπάρχουν εμπόδια για το παραδεκτό της προσφυγής.

4 — Βλ. απόφαση της 12ης Ιουλίου 1957, υποθέσεις 7/56 και 3/57 έως 7/57, Algera D. κ.λπ. κατά Assemblée commune de la Communauté européenne du charbon et de l' acier (Rec. 1957, σ. 83, 132).

29. Το Κοινοβούλιο προβάλλει ως ένσταση απαραδέκτου το γεγονός ότι τα προσβαλλόμενα μέτρα *δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο δικαστικού ελέγχου,* δεδομένου ότι αφορούν αποκλειστικά την εσωτερική οργάνωση του Κοινοβουλίου. Αναφερόμενο στη νομολογία του Δικαστηρίου[5], το Κοινοβούλιο φρονεί ότι μια τέτοια πράξη η οποία πηγάζει από την εξουσία του αυτονόμου οργανώσεως δεν μπορεί να προσβληθεί με δικαστική προσφυγή.

30. Επιβάλλεται να αναγνωριστεί ότι το Δικαστήριο, στις υποθέσεις που παραθέτει το Κοινοβούλιο, απέρριψε τη δυνατότητα ασκήσεως ένδικης προσφυγής κατά πράξεων εσωτερικής οργανώσεως του οργάνου. Το μόνο ερώτημα ωστόσο που θα μπορούσε να τεθεί στην παρούσα περίπτωση είναι αν πρόκειται πράγματι για πράξη εσωτερικής οργανώσεως. Πράγματι, σε άλλες περιπτώσεις το Δικαστήριο δέχθηκε ότι ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου παρήγε νομικά αποτελέσματα και θεώρησε ως εκ τούτου ότι μπορούσε να αποτελέσει αντικείμενο δικαστικού ελέγχου από το Δικαστήριο[6].

31. Για να εξεταστεί το ζήτημα αν απόφαση του Κοινοβουλίου ή ενός των οργάνων του εμπίπτει στην εξουσία εσωτερικής οργανώσεως ή πρόκειται περί μέτρου που παράγει έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων, πρέπει να ληφθεί υπόψη όχι ο τύπος του οικείου μέτρου αλλά το περιεχόμενό του. Κατά παγία νομολογία του Δικαστηρίου, πρέπει να εξεταστεί η φύση της πράξεως και να καθοριστεί αν προορίζεται να παραγάγει έννομα αποτελέσματα[7].

32. α) Η απόφαση της 1ης και 2ας Ιουνίου 1988 περιλαμβάνει ένα επίδικο σημείο το οποίο προσβάλλει η Λουξεμβουργιανή Κυβέρνηση, ήτοι την εγκατάσταση του «κεντρικού γραφείου τύπου» στις Βρυξέλλες. Το Κοινοβούλιο εξηγεί ότι πρόκειται απλώς για ενίσχυση του γραφείου τύπου το οποίο υπάρχει ήδη ως αυτόνομη ενότητα της γενικής διευθύνσεως III.

33. Οι διάδικοι διαφωνούν επομένως ήδη ως προς το ζήτημα αν πρόκειται στην υπό κρίση περίπτωση περί της εγκαταστάσεως νέας υπηρεσίας ή απλώς περί ενισχύσεως του προσωπικού υφισταμένης ήδη διοικητικής μονάδας. Σε καμιά από τις δύο περιπτώσεις δεν είναι πρόδηλο εάν πρόκειται περί μέτρου εσωτερικής οργανώσεως το οποίο δεν θίγει κατά κανένα τρόπο δικαιώματα τρίτων. Επιπλέον η απάντηση στα ερωτήματα προϋποθέτει ουσιαστική εξέταση των προσβαλλομένων αποφάσεων, έτσι ώστε να μη ληφθεί οριστική απόφαση επί του παραδεκτού της προσφυγής όσον αφορά την απόφαση της 1ης και 2ας Ιουνίου 1988 η οποία πρέπει να εξεταστεί επί της ουσίας[8].

34. β) Με την απόφαση της 15ης Ιουνίου 1988, το Προεδρείο υιοθέτησε συγκεκριμένα κτιριακά προγράμματα των οποίων η εκτέλεση ανατέθηκε στον Γενικό Γραμματέα. Ακόμη και αν η εξουσιοδότηση στον Γενικό Γραμματέα χαρακτηριστεί ως πράξη εσωτερικής οργανώσεως, το στοιχείο αυτό δεν μπορεί να καθορίσει τη νομική φύση της προσβαλλομένης αποφάσεως. Ουσιώδης, και ως εκ τούτου αποφασιστική, είναι η τελική επιλογή των κτιριακών προγραμμάτων. Ο τύπος και τα μέσα εφαρμογής αυτής της αποφάσεως είναι, αντιθέτως, δευτερεύουσας σημασίας. Η εξουσιοδότηση προς τον Γενικό Γραμματέα μπορεί ήδη

5 — Προαναφερθείσα απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 1988, υποθέσεις 358/85 και 51/86 και Διάταξη της 4ης Ιουνίου 1986, υπόθεση 78/85, Ομάδα κομμάτων της Ευρωπαϊκής Δεξιάς κατά του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Συλλογή 1986, σ. 1753).

6 — Προαναφερθείσα απόφαση της 10ης Απριλίου 1984, υπόθεση 108/83, Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου κατά Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

7 — Βλ. απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 1988, υπόθεση 114/86, Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και Βόρειας Ιρλανδίας κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Συλλογή 1988, σ. 5289, σκέψη 12) και τις αποφάσεις του Δικαστηρίου στην υπόθεση 230/81 και στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 358/85 και 51/86.

8 — Βλ. απόφαση στην υπόθεση 230/81, σκέψη 30· και απόφαση στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 358/85 και 51/86, σκέψη 15.

να θεωρηθεί ως το πρώτο βήμα για την εκτέλεση της αποφάσεως, δεδομένου ότι η ευθύνη για την εκτέλεση ανατέθηκε σε συγκεκριμένο όργανο. Η απόφαση υπέρ των κτιριακών προγραμμάτων δεν συνιστά απλώς δήλωση προθέσεως του Προεδρείου, η οποία θα καθιστούσε αναγκαία την έκδοση μεταγενεστέρων αποφάσεων για να γίνει υποχρεωτική, αλλά απόφαση με συγκεκριμένο και ακριβές περιεχόμενο. Η απόφαση του Προεδρείου της 15ης Ιουνίου 1988 έχει ως εκ τούτου τον χαρακτήρα αποφάσεως που παράγει έννομα αποτελέσματα και μπορεί επομένως να προσβληθεί με προσφυγή.

Η προσφυγή που ασκήθηκε στην υπόθεση C-213/88 είναι επομένως παραδεκτή όσον αφορά την απόφαση της 15ης Ιουνίου 1988.

2. Η υπόθεση C-39/89

35. Στο πλαίσιο της έγγραφης διαδικασίας στην υπόθεση C-39/89 ανέκυψε ένα παρεμπίπτον ζήτημα σχετικό με το θέμα του παραδεκτού της προσφυγής. Το Δικαστήριο έθεσε τέρμα αποφασίζοντας να εξετάσει μαζί με την ουσία την ένσταση απαραδέκτου που υπέβαλε τυπικώς το προσφεύγον. Το Κοινοβούλιο προβάλλει δύο ισχυρισμούς για να αμφισβητήσει το παραδεκτό της προσφυγής, από τους οποίους ο ένας στηρίζεται στον τύπο της προσφυγής και ο άλλος στη φύση των προσβαλλομένων μέτρων.

36. α) Ακριβώς όπως στις προκαταρκτικές παρατηρήσεις που κατέθεσε στην υπόθεση C-213/88, το Κοινοβούλιο υποστηρίζει ότι *η προσφυγή δεν πληροί τις διαδικαστικές προϋποθέσεις* και ότι και μόνος αυτός ο λόγος καθιστά την προσφυγή απαράδεκτη. Το Κοινοβούλιο θεωρεί ότι δεν αρκεί, για να αμφισβητηθεί η νομιμότητα των πράξεων ενός οργάνου, να προβληθεί η έλλειψη αρμοδιότητας του εκδόντος οργάνου ή παραβίαση της Συνθήκης. Ελλείψει ελάχιστης ουσιαστικής θεμελιώσεως της προσφυγής, το καθού φέρει το βάρος της αποδείξεως ότι η συμπεριφορά του δεν βαίνει πέραν των ορίων της νομιμότητας.

37. Η Λουξεμβουργιανή Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η προσφυγή βαίνει πέραν και των ελαχίστων ακόμη τυπικών προϋποθέσεων που θέτει το άρθρο 38 του Κανονισμού Διαδικασίας. Επισημαίνει ότι η προσφυγή περιγράφει το αντικείμενο της διαφοράς, το σύνολο του ψηφίσματος καθώς και ορισμένα σημεία του ψηφίσματος. Οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντος, ήτοι η υπέρβαση εξουσίας εκ μέρους του Κοινοβουλίου και η παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας, είναι λεπτομερώς θεμελιωμένοι. Κατά τη Λουξεμβουργιανή Κυβέρνηση, η ένσταση που υπέβαλε το Κοινοβούλιο είναι επιπλέον από νομικής απόψεως εσφαλμένη καθόσον τοποθετείται στον τομέα της διεξαγωγής της αποδείξεως, ζήτημα το οποίο είναι τελείως άσχετο με το νομότυπο της προσφυγής.

38. Το άρθρο 38 του Κανονισμού Διαδικασίας εκθέτει τις τυπικές προϋποθέσεις τις οποίες πρέπει να πληροί μια προσφυγή. Οι προϋποθέσεις του άρθρου 38, παράγραφος 1, στοιχεία α και β, πληρούνται αναμφιβόλως. Πληρούται επίσης η προϋπόθεση του στοιχείου δ, που προβλέπει την υποχρέωση αναφοράς των αιτημάτων του προσφεύγοντος. Προβλήματα μπορεί να δημιουργηθούν όσον αφορά τις προϋποθέσεις του στοιχείου γ, που προβλέπει ότι η προσφυγή πρέπει να περιέχει « το αντικείμενο της διαφοράς και συνοπτική έκθεση των ισχυρισμών των οποίων γίνεται επίκληση ». Ως αντικείμενο της διαφοράς περιγράφεται στην προσφυγή το ψήφισμα του Κοινοβουλίου που υιοθετεί την έκθεση Prag. Το αντικείμενο της διαφοράς έγκειται ως εκ τούτου στο σύνολο του ψηφίσματος. Το αντικείμενο της προσφυγής είναι ακριβώς καθορισμένο και θεμελιωμένο στο μέτρο που επιλέγονται ορισμένα σημεία του ψηφίσματος τα οποία προβάλλονται ως μη νόμιμα για να θεμελιωθεί νομικώς η προσφυγή. Η επισή-

μανση ορισμένων σημείων του επιδίκου ψηφίσματος και η αντιπαράθεσή τους προς τη μέχρι τώρα νομολογία του Δικαστηρίου στο θέμα της έδρας αποτελούν αφεαυτές το ουσιαστικό θεμέλιο των αιτημάτων της προσφυγής. Η Λουξεμβουργιανή Κυβέρνηση επιχειρεί με την εν λόγω επιχειρηματολογία να θεμελιώσει τους λόγους που στηρίζονται στην έλλειψη αρμοδιότητας και στον δυσανάλογο χαρακτήρα της προσβαλλομένης πράξεως. Η επιχειρηματολογία πληροί ως εκ τούτου την απαίτηση « συνοπτικής εκθέσεως των ισχυρισμών των οποίων γίνεται επίκληση ».

39. Το άρθρο 38, παράγραφος 1, στοιχείο ε, απαιτεί να περιέχει το δικόγραφο της προσφυγής « ενδεχομένως, τα προτεινόμενα αποδεικτικά μέσα ». Η μνεία των αποδεικτικών μέσων απαιτείται επομένως μόνο όταν αμφισβητούνται πραγματικά γεγονότα. Στην προκειμένη περίπτωση πρόκειται μόνο για καθαρό έλεγχο της νομιμότητας. Δεδομένου ότι το προσβαλλόμενο ψήφισμα έχει συναφθεί ως παράρτημα στο δικόγραφο της προσφυγής, πληρούνται οι προϋποθέσεις των συνδυασμένων διατάξεων των άρθρων 38, παράγραφος 4, του Κανονισμού Διαδικασίας και του άρθρου 19, δεύτερο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και του Πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενεργείας.

40. Το προκαταρκτικό ζήτημα που έθεσε το Κοινοβούλιο ως προς το βάρος της αποδείξεως πρέπει να παραπεμφθεί στο πλαίσιο της εξετάσεως του παραδεκτού της προσφυγής. Πρέπει να γίνει δεκτή η άποψη της Λουξεμβουργιανής Κυβερνήσεως ότι το ζήτημα του βάρους της αποδείξεως αφορά διαδικαστικό κανόνα σχετικό με το βάσιμο της αιτήσεως. Το προκαταρκτικό ζήτημα του Κοινοβουλίου θα μπορούσε να γίνει αντιληπτό υπό την έννοια ότι αφορά τις προδιαγραφές που επιβάλλονται στον προσφεύγοντα για τη σύνταξη του δικογράφου της προσφυγής, πράγμα το οποίο μπορεί εξίσου να αποτελέσει, εν μέρει τουλάχιστον, πρόβλημα παραδεκτού.

41. Από καθαρώς τυπική άποψη, ο προσφεύγων υποχρεούται να παρουσιάσει ένα ελάχιστο πραγματικών περιστατικών ώστε να καταστεί δυνατή η διαπίστωση των προσβαλλομένων μέτρων και των ισχυρισμών των οποίων γίνεται συναφώς επίκληση. Αυτός ο διαδικαστικός όρος του παραδεκτού είναι, στην ουσία, αυτός του άρθρου 38, παράγραφος 1, στοιχείο γ, που προβλέπει την περιγραφή του αντικειμένου της διαφοράς και τη συνοπτική έκθεση των ισχυρισμών των οποίων γίνεται επίκληση. Οι προϋποθέσεις που βαίνουν πέραν των προδιαγραφών που επιβάλλονται στον προσφεύγοντα για τη σύνταξη του δικογράφου της προσφυγής συνιστούν στοιχεία που υπάγονται στον έλεγχο του βασίμου της προσφυγής.

42. Εφόσον το εισαγωγικό της προσφυγής δικόγραφο στην υπόθεση C-39/89 πληροί τις τυπικές προϋποθέσεις που θεσπίζει ο Κανονισμός Διαδικασίας, η πρώτη ένσταση απαραδέκτου πρέπει να απορριφθεί.

43. β) Η δεύτερη ένσταση απαραδέκτου αφορά τη φύση του προσβαλλομένου μέτρου. Το Κοινοβούλιο παραπέμπει στην υπόθεση Salerno κατά Επιτροπής και Συμβουλίου[9]. Με την απόφαση αυτή το Δικαστήριο είπε συγκεκριμένα ότι τα ψηφίσματα του Κοινοβουλίου δεν έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα[10]. Η διαπίστωση αυτή δεν μπορεί ωστόσο να αποσπαστεί από το πλαίσιό της.

44. Στην προαναφερθείσα υπόθεση, οι προσφεύγοντες επικαλούνταν την παραβίαση της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, στηριζόμενοι στη συγκεκριμένη περίπτωση στην εμπιστοσύνη που θα μπορούσε να δημιουργήσει ένα ψήφισμα του Κοινοβουλίου. Το περί ου ο λόγος ψήφισμα περιείχε τη γνώμη του Κοινοβουλίου επί προτάσεως κανονισμού

9 — Απόφαση της 11ης Ιουλίου 1985, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 87/77, 130/77, 22/83, 9/84 και 10/84, Salerno κατά Επιτροπής και Συμβουλίου (Συλλογή 1985, σ. 2523).

10 — Βλ. ανωτέρω, σκέψη 59.

που υπέβαλε στο Συμβούλιο η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Προς στήριξη των θέσεών τους, οι προσφεύγοντες επικαλέστηκαν τη φρασεολογία με την οποία εκφράστηκε το Κοινοβούλιο σχετικά με τη νομική τους κατάσταση.

45. Αν, στην τελευταία αυτή απόφαση, το Δικαστήριο έκρινε ότι τα ψηφίσματα του Κοινοβουλίου δεν έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα και δεν μπορούν να δημιουργήσουν τη δικαιολογημένη εμπιστοσύνη ότι τα όργανα θα συμμορφωθούν προς τα εν λόγω ψηφίσματα, τούτο δεν έχει κατά κανένα τρόπο αξία νομολογιακού προηγουμένου για την υπό κρίση υπόθεση. Πράγματι στην υπόθεση Salerno το ψήφισμα συνιστούσε στάδιο της νομοθετικής διαδικασίας στο κοινοτικό δίκαιο. Η απόφαση με δεσμευτικό χαρακτήρα, ως προς το περιεχόμενο της νομικής πράξεως που επρόκειτο να ληφθεί, θα εκδιδόταν αργότερα από το Συμβούλιο.

Ως στοιχείο της διαδικασίας διαβουλεύσεως, το επίδικο ψήφισμα δεν μπορούσε να έχει δεσμευτικό χαρακτήρα.

46. Όπως ανέφερα ήδη επανειλημμένως, ο χαρακτηρισμός ενός μέτρου δεν εξαρτάται από τη μορφή του, αλλά από το περιεχόμενό του. Τούτο συνάγεται κατά τρόπο ιδιαιτέρως σαφή από τη νομολογία του Δικαστηρίου η οποία, σε άλλες αποφάσεις, δέχθηκε ότι ορισμένα ψηφίσματα του Κοινοβουλίου παρήγαγαν πράγματι υποχρεωτικά νομικά αποτελέσματα [11] ή, αντιστοίχως, ότι ήταν απολύτως ικανά να παραγάγουν τέτοια αποτελέσματα. Το Δικαστήριο εξήρτησε πάντοτε την απόφασή του ως προς τον δεσμευτικό χαρακτήρα του ψηφίσματος του Κοινοβουλίου από το περιεχόμενο του οικείου ψηφίσματος. Στο μέτρο που ο δεσμευτικός χαρακτήρας δεν προκύπτει σαφώς [12], η εξέταση του ζητήματος του παραδεκτού συνεπάγεται εμμέσως την εξέταση του περιεχομένου του ψηφίσματος [13].

47. Κατά το ψήφισμα Prag, θα έπρεπε να γίνει « γενική αναδιοργάνωση των δραστηριοτήτων του Κοινοβουλίου », με όλες τις συνέπειες που απορρέουν όσον αφορά τους τόπους εργασίας και το προσωπικό [14]. Τα αναγκαία προς τούτο μέτρα καθορίστηκαν με ακρίβεια στο διατακτικό της αποφάσεως. Σύμφωνα με το διατακτικό αυτό

« για την απρόσκοπτη λειτουργία του Κοινοβουλίου, απαιτείται η εγκατάσταση στις Βρυξέλλες του προσωπικού που ασχολείται με τις ακόλουθες δραστηριότητες:

— Επιτροπές και Αντιπροσωπείες,

— Πληροφορίες και Δημόσιες Σχέσεις,

— Μελέτες και Έρευνα,

καθώς και

— το προσωπικό του οποίου βασικός ρόλος είναι να παρέχει άμεσα υπηρεσία στους βουλευτές και

11 — Βλ. προαναφερθείσες αποφάσεις του Δικαστηρίου στις υποθέσεις 230/81, 108/83 και στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 358/85 και 51/86, σημειώσεις 1 και 5.

12 — Απόφαση στην υπόθεση 108/83, σκέψη 23.

13 — Υπόθεση 230/81, σκέψη 30· συνεκδικασθείσες υποθέσεις 358/85 και 51/86, σκέψη 15.

14 — Σημείο 1 του ψηφίσματος.

— εκείνο το προσωπικό το οποίο εξαιτίας της εποπτικής αποστολής ή του ρόλου υποστηρίξεως που διαδραματίζει οφείλει να βρίσκεται στον ίδιο χώρο με τους προαναφερθέντες » [15].

Για να υπογραμμιστεί η σοβαρότητα και ο επείγων χαρακτήρας [16] των μεταβολών, ανατίθεται αμέσως στα όργανα του Κοινοβουλίου

« να προβούν ταχέως στις απαραίτητες ενέργειες, συμπεριλαμβανομένων και των διαβουλεύσεων με το προσωπικό,προκειμένου να εφαρμοσθούν τα ανωτέρω κυρίως με την ενοικίαση ή την αγορά νέων χώρων καθώς και τη διακοπή της μισθώσεως κτιρίων που δεν χρειάζονται πλέον » [17].

48. Έπεται ότι το ψήφισμα είναι τόσο συγκεκριμένο σε ορισμένα σημεία του, οπότε πρέπει να του αναγνωριστεί δεσμευτικός χαρακτήρας. Ακόμη και αν δεν αναφέρει ακριβείς αριθμούς, το περιεχόμενό του είναι απολύτως εκτελεστό: δεν μπορεί επομένως να μην του αναγνωριστεί δεσμευτικός χαρακτήρας ελλείψει ακριβώς καθορισμένου αντικειμένου. Ειδικότερα, η εξουσιοδότηση στα όργανα να εκτελέσουν συγκεκριμένα προγράμματα παράγει αποτελέσματα ικανά, ενδεχομένως, να προσβάλουν τις νομικές εγγυήσεις που δόθηκαν στο Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου. Η δυνατότητα προσβολής της νομικής καταστάσεως των τρίτων θα έπρεπε να αρκεί για να θεμελιώσει τη δυνατότητα προσβολής του μέτρου.

15 — Σημείο 10 του ψηφίσματος.

16 — Σημείο 17 του ψηφίσματος.

17 — Σημείο 16 του ψηφίσματος.

II — *Επί της ουσίας*

1. Οι εφαρμοστέοι στο ζήτημα της έδρας κανόνες αρμοδιότητας

49. Η νομιμότητα των προσβληθέντων μέτρων πρέπει να εξεταστεί στο πλαίσιο της νομικής καταστάσεως που δημιουργήθηκε από τα κράτη μέλη, όπως συγκεκριμενοποιήθηκε από τη νομολογία του Δικαστηρίου. Σε σχέση με τις προηγούμενες υποθέσεις τίποτε δεν μεταβλήθηκε στη βασική νομική κατάσταση.

α) Επί των εξελίξεων μέχρι το 1981

50. Δυνάμει των άρθρων 77 της Συνθήκης ΕΚΑΧ, 216 της Συνθήκης ΕΟΚ και 189 της Συνθήκης ΕΚΑΕ, η έδρα των οργάνων ορίζεται με κοινή συμφωνία των κυβερνήσεων των κρατών μελών. Βάσει του άρθρου 37 της Συνθήκης που ιδρύει ενιαίο Συμβούλιο και ενιαία Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Συνθήκη Συγχωνεύσεως), οι εκπρόσωποι των κυβερνήσεων των κρατών μελών εξέδωσαν απόφαση περί της προσωρινής εγκαταστάσεως ορισμένων οργάνων και υπηρεσιών των Κοινοτήτων [18]. Η απόφαση αυτή τέθηκε σε ισχύ την ίδια ημερομηνία με τη Συνθήκη Συγχωνεύσεως. Κατά το άρθρο 37 της Συνθήκης Συγχωνεύσεως, θα έπρεπε να θεσπιστούν επισήμως « οι αναγκαίες διατάξεις για να ρυθμίσουν ορισμένα ειδικά προβλήματα του Μεγάλου Δουκάτου του Λουξεμβούργου που προκύπτουν από τη δημιουργία ενιαίου Συμβουλίου και ενιαίας Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ». Το άρθρο 4 της αποφάσεως εφαρμογής ορίζει: « Η Γενική Γραμματεία του

18 — Αποφάσεις 67/446/ΕΟΚ και 67/30/Ευρατόμ (JO L 152, σ. 18).

Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και οι υπηρεσίες της παραμένουν στο Λουξεμβούργο. »

51. Στην απάντησή του της 22ας Σεπτεμβρίου 1977 σε έγγραφο του Προέδρου του Κοινοβουλίου, στο οποίο εξέθετε τα προβλήματα λειτουργίας του Κοινοβουλίου λόγω της αυξήσεως του αριθμού των μελών του συνεπεία της εκλογής του Κοινοβουλίου με άμεση καθολική ψηφοφορία, ο Πρόεδρος του Συμβουλίου πληροφόρησε τον Πρόεδρο του Κοινοβουλίου ότι οι κυβερνήσεις των κρατών μελών δεν θεωρούσαν ότι υφίστανται λόγοι τροποποιήσεως, ούτε de jure ούτε de facto, των ισχυουσών διατάξεων όσον αφορά τους προσωρινούς τόπους εργασίας της Συνελεύσεως, δηλαδή το Στρασβούργο καθώς και το Λουξεμβούργο όπου παρέμειναν η Γενική Γραμματεία της και οι υπηρεσίες της, δεδομένου ότι οι κοινοβουλευτικές επιτροπές συνήθιζαν να συνεδριάζουν στις Βρυξέλλες με την ελάχιστη υποδομή που απαιτείται για την εξασφάλιση της απρόσκοπτης λειτουργίας αυτών των συνεδριάσεων.

52. Οι εκπρόσωποι των κυβερνήσεων των κρατών μελών συνήλθαν στο τέλος του έτους 1980 και στην αρχή του 1981, στο πλαίσιο της συνδιασκέψεως για την έδρα των οργάνων της Κοινότητας. Η συνδιάσκεψη αυτή θεώρησε ότι υφίστανται πάντοτε διαφορές απόψεων και ότι, μεταξύ των διαφόρων ατελών λύσεων, η πιο ικανοποιητική ήταν ακόμη το status quo, δηλαδή ο καθορισμός ορισμένων προσωρινών τόπων εργασίας. Στις 23 και 24 Μαρτίου 1981 οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων των κρατών μελών, που συνεδρίασαν επ' ευκαιρία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Μάαστριχτ, αποφάσισαν ομοφώνως να « επικυρώσουν το status quo όσον αφορά τους προσωρινούς τόπους εργασίας των ευρωπαϊκών οργάνων ». Η συνδιάσκεψη για την έδρα των οργάνων έληξε στις 30 Ιουνίου 1981 με την έκδοση αυτής της αποφάσεως. Επιβεβαίωσε επισήμως ότι ο καθορισμός της έδρας των οργάνων ανήκε στην αποκλειστική αρμοδιότητα των κυβερνήσεων των κρατών μελών. Διαπίστωσε ότι η απόφαση που ελήφθη στο Μάαστριχτ εμπίπτει στην άσκηση αυτής της αρμοδιότητας και δεν προδίκασε τον προσδιορισμό της έδρας των οργάνων [19].

53. Έκτοτε, δεν ελήφθη καμιά άλλη απόφαση των κυβερνήσεων των κρατών μελών περί της έδρας ή των προσωρινών τόπων εργασίας των οργάνων.

β) Η απόφαση 230/81

54. Έτσι, το 1981, αποφάσισε το Κοινοβούλιο να διεξάγει τις συνόδους της ολομελείας του στο *Στρασβούργο* (και όχι πλέον στο Λουξεμβούργο), να διεξάγει γενικώς τις συνόδους των επιτροπών του και των πολιτικών ομάδων στις *Βρυξέλλες* και να *επανεξετάσει τη λειτουργία της Γραμματείας για να καλύψει τις απαιτήσεις αυτής της κατανομής*. Η εν λόγω απόφαση οδήγησε σε προσφυγή που άσκησε η Λουξεμβουργιανή Κυβέρνηση κατά του Κοινοβουλίου, με την οποία ζήτησε την ακύρωση του ψηφίσματος του Κοινοβουλίου. Η προσφυγή αυτή απορρίφθηκε.

55. Όσον αφορά την αρμοδιότητα στο ζήτημα της έδρας και των τόπων εργασίας, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι δυνάμει των ιδρυτικών Συνθηκών των Κοινοτήτων εναπόκειται στις κυβερνήσεις των κρατών μελών να ορίσουν την έδρα των οργάνων. Υπογραμμίζει ταυτοχρόνως ότι τα κράτη μέλη έχουν όχι μόνο το δικαίωμα, αλλά και την υποχρέωση, να ασκήσουν την εν λόγω αρμοδιότητα και ότι οι κυβερνήσεις των κρατών μελών « δεν εξεπλήρωσαν ακόμη » [20] αυτή την υποχρέωση. Κατά

19 — Για περιληπτική έκθεση αυτών των απόψεων, βλ. προαναφερθείσα απόφαση στην υπόθεση 230/81, Λουξεμβούργο κατά Κοινοβουλίου (σημείωση 1).

20 — Βλ. απόφαση 230/81, σκέψη 36.

το Δικαστήριο, όταν λαμβάνουν προσωρινές αποφάσεις κατά την άσκηση αυτής της αρμοδιότητας, τα κράτη μέλη οφείλουν, δυνάμει των καθηκόντων ειλικρινούς συνεργασίας που απορρέουν από το άρθρο 5 της Συνθήκης ΕΟΚ, να σέβονται την αρμοδιότητα του Κοινοβουλίου να ρυθμίζει την εσωτερική του οργάνωση και να φροντίζουν ώστε τέτοιες αποφάσεις να μην εμποδίζουν την απρόσκοπτη λειτουργία του Κοινοβουλίου.

56. Σύμφωνα πάντοτε με το Δικαστήριο, το Κοινοβούλιο έχει τη δυνατότητα να λαμβάνει, δυνάμει της εξουσίας εσωτερικής οργανώσεως που του παρέχουν οι κοινοτικές Συνθήκες, « κατάλληλα μέτρα για την εξασφάλιση της απρόσκοπτης λειτουργίας του και της διεξαγωγής των εργασιών του » [21]. Πάντως, βάσει του καθήκοντος ειλικρινούς συνεργασίας, το Κοινοβούλιο υποχρεούται επίσης να σέβεται τις πράξεις και τις αποφάσεις που λαμβάνουν προσωρινώς οι κυβερνήσεις των κρατών μελών για να ορίσουν την έδρα των οργάνων. Δεν θίγεται η αρμοδιότητα του Κοινοβουλίου να λαμβάνει θέση για κάθε ζήτημα που ενδιαφέρει τις Κοινότητες και να καλεί τις κυβερνήσεις να ενεργήσουν.

57. Για να διαπιστώσει αν υπάρχει αναρμοδιότητα του Κοινοβουλίου προς θέσπιση συγκεκριμένου ψηφίσματος, το Δικαστήριο εκτιμά ότι πρέπει να εξετάζεται το περιεχόμενο του ψηφίσματος κατά το μέρος που συνιστά απόφαση, υπό το φως της υποχρεώσεως σεβασμού των αντιστοίχων αρμοδιοτήτων των κρατών μελών και του Κοινοβουλίου.

58. Το άρθρο 4 της αποφάσεως της 8ης Απριλίου 1965 πρέπει, κατά το Δικαστήριο, να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι

« δεν εμποδίζει τη λήψη ορισμένων μέτρων από το Κοινοβούλιο, τα οποία είναι αναγκαία για την απρόσκοπτη λειτουργία του.

Από αυτό συνάγεται ότι, ελλείψει μιας και μόνης έδρας ή ενός μοναδικού τόπου εργασίας του, το Κοινοβούλιο πρέπει να είναι σε θέση να διατηρεί στους διαφόρους τόπους εργασίας, εκτός του τόπου εγκαταστάσεως της γραμματείας του, *την υποδομή που είναι απαραίτητη* [22] για την εξασφάλιση της εκπληρώσεως, σε όλους αυτούς τους τόπους, των καθηκόντων που του έχουν ανατεθεί από τις Συνθήκες » [23].

59. Πρέπει πάντως να προστεθεί ότι η μεταφορά προσωπικού δεν μπορεί να υπερβεί τα ανωτέρω εκτεθέντα όρια,

« δεδομένου ότι κάθε απόφαση περί μεταφοράς, πλήρους ή μερικής, de jure ή de facto, της Γενικής Γραμματείας του Κοινοβουλίου ή των υπηρεσιών του θα συνιστούσε παράβαση του άρθρου 4 της αποφάσεως της 8ης Απριλίου 1965 και των εγγυήσεων που η απόφαση αυτή προορίζετο να δώσει στο Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου (...) » [24].

60. Το Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου ηττήθηκε κατά την άσκηση της προσφυγής του που είχε αντικείμενο την ακύρωση του ψηφίσματος που υιοθέτησε την έκθεση Zagari.

γ) Η απόφαση 108/83

61. Μετά την έκδοση της αποφάσεως στην υπόθεση 230/81 [25], το Κοινοβούλιο εξέδωσε

21 — Απόφαση 230/81, σκέψη 38.

22 — Όρος τον οποίο υπογραμμίζω.

23 — Σκέψεις 53 και 54.

24 — Σκέψη 55.

25 — Προαναφερθείσα απόφαση 230/81, βλ. υποσημείωση 1.

άλλο ψήφισμα. Αυτό προέβλεπε τη *μόνιμη κατανομή* του προσωπικού της Γενικής Γραμματείας *μεταξύ Στρασβούργου και Βρυξελλών* και την εγκατάστασή του σ' αυτούς τους τόπους. Κατά συνέπεια, η Γενική Γραμματεία *δεν θα* παρέμενε *πλέον* στο *Λουξεμβούργο*. Το Δικαστήριο θεώρησε ότι ψήφισμα τέτοιας ευρύτητας υπερέβαινε τα όρια των αρμοδιοτήτων του Κοινοβουλίου και κατά συνέπεια το ακύρωσε [26].

δ) Η απόφαση στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 358/85 και 51/86 [27]

62. Το 1985, το Κοινοβούλιο εξέδωσε ψήφισμα με το οποίο αποφασίστηκε η κατασκευή κτιρίου με αίθουσα που να διαθέτει θέσεις για 600 τουλάχιστον άτομα προορισμένη για την ενδεχομένη διεξαγωγή των συνεδριάσεων ολομελείας στις Βρυξέλλες. Η Γαλλική Κυβέρνηση άσκησε προσφυγή κατά του εν λόγω ψηφίσματος. Το Δικαστήριο έκρινε ότι οι αποφάσεις των κυβερνήσεων των κρατών μελών δεν αποκλείουν το ενδεχόμενο

« να αποφασίσει το Κοινοβούλιο στο πλαίσιο της ασκήσεως της αρμοδιότητάς του, όσον αφορά τη ρύθμιση της εσωτερικής του οργανώσεως, *την πραγματοποίηση περιόδου συνόδου της ολομέλειας εκτός Στρασβούργου,* όταν η απόφαση αυτή έχει εξαιρετικό χαρακτήρα και, επομένως, *σέβεται την ιδιότητα της πόλεως αυτής ως συνήθους τόπου συνεδριάσεων,* δικαιολογείται δε από αντικειμενικούς λόγους που άπτονται της εύρυθμης λειτουργίας του Κοινοβουλίου » [28].

63. Οι λόγοι αυτοί οδήγησαν το Δικαστήριο στην απόρριψη των αιτημάτων της Γαλλικής Κυβερνήσεως που είχαν ως αντικείμενο την ακύρωση του επιδίκου ψηφίσματος.

26 — Προαναφερθείσα απόφαση 108/83, βλ. υποσημείωση 1.

27 — Προαναφερθείσα απόφαση στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 358/85 και 51/86, βλ. υποσημείωση 1.

28 — Σκέψη 36.

ε) Η σχετική νομολογία περιληπτικώς

64. Η νομολογία του Δικαστηρίου μπορεί να συνοψισθεί ως ακολούθως:

— Τα κράτη μέλη έχουν το δικαίωμα και την υποχρέωση να λάβουν τις αποφάσεις καθορισμού των τόπων προσωρινής ή μελλοντικής εγκαταστάσεως των κοινοτικών οργάνων. Έχουν ως εκ τούτου την ευθύνη να συμπληρώσουν το σύστημα των θεσμικών διατάξεων που προβλέπουν οι Συνθήκες για να εξασφαλίσουν τη λειτουργία των Κοινοτήτων. Από αυτό συνάγεται ότι τα κράτη μέλη έχουν όχι μόνο το δικαίωμα αλλά και την υποχρέωση ασκήσεως αυτής της αρμοδιότητας. Δεν αμφισβητείται ότι οι κυβερνήσεις των κρατών μελών δεν έχουν ακόμη εκπληρώσει την υποχρέωσή τους να ορίσουν την έδρα των οργάνων σύμφωνα με τις διατάξεις των Συνθηκών [29], ούτε έχουν καν προβλέψει ενιαίο προσωρινό τόπο εργασίας για το Κοινοβούλιο [30]. Η έλλειψη αποφάσεως συνεπάγεται εμπόδια για την απρόσκοπτη λειτουργία του Κοινοβουλίου [31].

— Το Κοινοβούλιο έχει τη δυνατότητα να λαμβάνει, δυνάμει της εξουσίας εσωτερικής οργανώσεως που του παρέχουν οι Συνθήκες, κατάλληλα μέτρα για την εξασφάλιση της απρόσκοπτης λειτουργίας του και της διεξαγωγής των εργασιών του. Δυνάμει του αμοιβαίου καθήκοντος ειλικρινούς συνεργασίας που απορρέει από το άρθρο 5 της Συνθήκης ΕΟΚ, οι αποφάσεις του Κοινοβουλίου πρέπει πάντως να σέβονται την αρμοδιότητα των κυβερνήσεων των κρατών μελών ως προς τον καθορισμό της έδρας των οργάνων καθώς και τις αποφάσεις που λαμβάνονται προσωρινώς εν τω μεταξύ [32], το δε Λουξεμβούργο δεν μπορεί

29 — Απόφαση 230/81, σκέψεις 35 και 36.

30 — Απόφαση στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 358/85 και 51/86, σκέψη 34.

31 — Απόφαση στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 358/85 και 51/86, σκέψη 40.

32 — Απόφαση 230/81, σκέψεις 37 και 38, απόφαση στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 358/85 και 51/86, σκέψεις 34 και 35.

να αμφισβητηθεί ως τόπος εργασίας της Γενικής Γραμματείας του Κοινοβουλίου[33].

65. Οι λόγοι αυτοί οδήγησαν το Δικαστήριο στην αναγνώριση της νομιμότητας της αποφάσεως του Κοινοβουλίου να οργανώνει στις Βρυξέλλες ειδικές συνόδους ή πρόσθετες συνόδους της ολομέλειας κατά τη διάρκεια των εβδομάδων που είναι αφιερωμένες κατά μεγάλο μέρος στις συνεδριάσεις κοινοβουλευτικών επιτροπών ή πολιτικών ομάδων, ακριβώς όπως αναγνώρισε τη νομιμότητα της αποφάσεως που προβλέπει ότι η λειτουργία της Γραμματείας και των τεχνικών υπηρεσιών έπρεπε να αναθεωρηθεί για να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της διεξαγωγής των δραστηριοτήτων του Κοινοβουλίου στο Στρασβούργο και στις Βρυξέλλες.

66. Αντιθέτως, το Δικαστήριο επέκρινε την απόφαση του Κοινοβουλίου να προβεί στην κατανομή των υπηρεσιών του και του προσωπικού του σε άλλους τόπους εκτός Λουξεμβούργου, ήτοι στο Στρασβούργο και στις Βρυξέλλες, για τον λόγο ότι, εκ του γεγονότος αυτού, το Λουξεμβούργο θα έπαυε να είναι ο τόπος εγκαταστάσεως της Γενικής Γραμματείας.

67. Από αυτό συνάγεται ότι το Δικαστήριο αναγνωρίζει στο Κοινοβούλιο ευρεία εξουσία εκτιμήσεως για να προσδιορίσει τα μέτρα που θεωρεί αναγκαία για την εξασφάλιση της λειτουργίας του, χωρίς ωστόσο να του επιτρέπεται να θέσει εκποδών τον τόπο εργασίας που όρισαν οι κυβερνήσεις[34].

68. Επ' αυτής της βάσεως αρμόζει να εξεταστούν οι επίδικες αποφάσεις του Κοινοβουλίου.

69. Η Λουξεμβουργιανή Κυβέρνηση προτιμά άλλη μέθοδο εξετάσεως συνεπαγόμενη εμμέσως ότι το Κοινοβούλιο μπορεί να διατηρήσει εκτός Λουξεμβούργου μόνο την απαραίτητη υποδομή για να εξασφαλίσει την εκπλήρωση των καθηκόντων που του έχουν ανατεθεί. Η Λουξεμβουργιανή Κυβέρνηση εννοεί ότι κάθε απόφαση περί μεταφοράς ολικής ή μερικής, de jure ή de facto, της Γενικής Γραμματείας του Κοινοβουλίου ή των υπηρεσιών του η οποία δεν είναι απαραίτητη θα συνιστούσε παράβαση του άρθρου 4 της αποφάσεως της 8ης Απριλίου 1965 και των εγγυήσεων που είχαν δοθεί την εποχή εκείνη στο Λουξεμβούργο.

70. Η εν λόγω ερμηνεία μπορεί να στηριχθεί στο γράμμα της αποφάσεως του 1983. Παραβλέπει ωστόσο το πλαίσιο των αποφάσεων που εκδόθηκαν αυτή την εποχή και μεταγενέστερα. Με τις αποφάσεις αυτές, το Δικαστήριο δέχθηκε την εγκυρότητα ορισμένων μέτρων που έλαβε το Κοινοβούλιο τα οποία υπερέβαιναν σημαντικά σε έκταση τα μέτρα που εξετάζονται στην υπό κρίση περίπτωση και τα επέκρινε μόνον όταν το Κοινοβούλιο σκόπευε να εγκαταλείψει τελείως το Λουξεμβούργο ως τόπο εγκαταστάσεως της Γενικής του Γραμματείας.

71. Το Δικαστήριο αναγνώρισε κατά συνέπεια στο Κοινοβούλιο ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως των μέτρων τα οποία θεωρεί απαραίτητα.

72. Αρμόζει εξίσου να ληφθεί ως αφετηρία αυτή η αρχή στην ανάλυση των παρουσών υποθέσεων.

2. Η υπόθεση C-213/88

73. α) Στην απόφαση της 1ης και 2ας Ιουνίου 1988, το Προεδρείο του Κοινοβουλίου έλαβε

33 — Απόφαση 108/83, σκέψεις 25, 28 και 31.

34 — Βλ. τις παρατηρήσεις του Μεγάλου Δουκάτου του Λουξεμβούργου στην υπόθεση 108/83 (Συλλογή 1984, σ. 1952).

υπόψη την έκθεση της ad hoc ομάδας « Information », συμφώνησε με τις γενικές κατευθυντήριες γραμμές και ανέθεσε στον Γενικό Γραμματέα να φροντίσει για την πλήρωση των προϋποθέσεων εφαρμογής των προτάσεων που έγιναν δεκτές. Το Προεδρείο συμφωνεί έτσι με το περιεχόμενο της εκθέσεως: αρμόζει επομένως, προκειμένου να εξεταστεί η νομιμότητα της προσβαλλομένης αποφάσεως, να γίνει αναφορά στα στοιχεία που περιέχονται στην εν λόγω έκθεση.

74. Οι προτάσεις που περιέχονται στο σημείο « V. Συμπεράσματα » θα πρέπει να εκτελεστούν: προβλέπουν ότι το κεντρικό γραφείο τύπου που είναι εγκατεστημένο στις Βρυξέλλες είναι υπηρεσία ανεξάρτητη από την DG III και καθορίζουν τα καθήκοντά του, τα οποία μπορούν να συγκριθούν με αυτά της υπηρεσίας τύπου. Ως συγκεκριμένο μέτρο προβλέπεται: « ο πορτογαλικός τομέας της υπηρεσίας δημοσιεύσεων (2A και 2C) μεταφέρεται στις Βρυξέλλες από 1ης Ιανουαρίου 1989 ». Περιέχεται επιπλέον η πρόθεση να γίνει μεταφορά άλλων γλωσσικών τομέων. Τέλος, στο πλαίσιο των προτάσεων οι οποίες επίσης επανελήφθησαν υπ' αυτή τη μορφή, ανατίθεται στον Γενικό Γραμματέα να προβεί σε μεταγενέστερη ενίσχυση των υπηρεσιών πληροφοριών σε προσωπικό και να αναδιοργανώσει την υπηρεσία δημοσιεύσεων.

75. Από την έκθεση δεν προκύπτει σαφώς αν πρόκειται στην υπό κρίση περίπτωση για την πρώτη εγκατάσταση του *κεντρικού γραφείου τύπου* ή απλώς για ενίσχυση των προϋπαρχουσών εγκαταστάσεων. Αν εξετάσει κανείς το κεφάλαιο V της εκθέσεως που φέρει τον τίτλο « Συμπεράσματα », χωρίς να λάβει υπόψη το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται, πολλά στοιχεία συνηγορούν υπέρ της απόψεως της δημιουργίας του γραφείου τύπου. Το κεφάλαιο αυτό αναφέρει ότι θα πρόκειται για « αυτόνομη υπηρεσία », της οποίας αρκείται να ορίσει τα καθήκοντα. Τίθεται εξάλλου θέμα αναδιοργανώσεως της υπηρεσίας δημοσιεύσεων.

76. Αν, αντιθέτως, εξετάσει κανείς το σύνολο της εκθέσεως, σχηματίζει την εντύπωση ότι το κεντρικό γραφείο τύπου έχει ήδη δημιουργηθεί. Στο σημείο II.1, η έκθεση αναφέρει ότι το κεντρικό γραφείο τύπου πρέπει να *παραμείνει* τελείως ξεχωριστό από το γραφείο πληροφοριών των Βρυξελλών, αρμόδιο για το Βέλγιο.

77. Δεδομένου ότι το Κοινοβούλιο ισχυρίστηκε, στο πλαίσιο της έγγραφης διαδικασίας, ότι το κεντρικό γραφείο τύπου υπήρχε ήδη από το 1980, θα μπορούσε να τεθεί θέμα μόνο ενισχύσεως σε προσωπικό.

78. Πρέπει καταρχάς να υπογραμμιστεί ότι στο Κοινοβούλιο εναπόκειται να ορίσει τις μεθόδους, τους τρόπους και τα μέσα καθώς και την έκταση των δραστηριοτήτων τύπου. Στην προκειμένη περίπτωση δεν εξαρτάται από το αν και σε ποιο βαθμό αυξήθηκαν τα καθήκοντα του Κοινοβουλίου. Μόνον αν θεωρηθεί ότι η ουσιαστική ενίσχυση των δραστηριοτήτων δημοσιεύσεως καθιστά αναγκαίες ορισμένες εξηγήσεις, τα επιχειρήματα του Κοινοβουλίου είναι ικανά να δικαιολογήσουν την ενίσχυση των δραστηριοτήτων τύπου.

79. Η αύξηση των καθ' ύλην αρμοδιοτήτων μπορεί να καταστήσει αναγκαία την εντατικοποίηση της πολιτικής πληροφοριών: συγκεκριμένα, η αύξηση του αριθμού των θεμάτων επί των οποίων καλείται να διασκεφθεί το Κοινοβούλιο καθώς και η αύξηση των συγκεκριμένων δυνατοτήτων επιρροής του Κοινοβουλίου στο πλαίσιο της νομοθετικής διαδικασίας (για παράδειγμα η διαδικασία συνεργασίας) απαιτούν, αυτές μόνες, αυξημένη παραγωγή πληροφοριών για να εγγυηθούν την πληρότητα της πληροφορήσεως.

80. Ένα πρόσθετο επιχείρημα συνιστά η ανάγκη την οποία επικαλείται το Κοινοβούλιο να εκθέσει τον ρόλο του και τις δραστηριότητές του και να διατηρεί τις επαφές με τους ψηφοφόρους. Για το εκλεγέν με άμεση και καθολική ψηφοφορία Κοινοβούλιο, η επαρκής πληροφόρηση του κοινού συνιστά πράγματι επιτακτική υποχρέωση.

81. Είναι επομένως εύλογο να χρησιμοποιεί το Κοινοβούλιο δομές επικοινωνίας για να εξασφαλίσει ευρεία διαφάνεια της νομοθετικής διαδικασίας καθώς και την ενημέρωση των πολιτών.

82. Δεν μπορεί να προσαφθεί στο Κοινοβούλιο ότι θεωρεί ότι η ενίσχυση της υπηρεσίας τύπου στις Βρυξέλλες είναι αναγκαία για την εκπλήρωση αυτών των καθηκόντων και ότι δικαιολογεί παρόμοιο μέτρο με το γεγονός ότι στις Βρυξέλλες αφενός διεξάγεται ουσιαστικό μέρος των κοινοβουλευτικών δραστηριοτήτων, ήτοι οι δραστηριότητες των επιτροπών και των πολιτικών ομάδων — αυτές οι δραστηριότητες καλύπτουν τρεις από τις τέσσερις εβδομάδες συνόδου — και αφετέρου η πλειονότητα των δημοσιογράφων που ενδιαφέρονται για την ευρωπαϊκή πολιτική βρίσκονται εκεί διαπιστευμένοι.

83. Στο πλαίσιο αυτό, δεν είναι αποφασιστικής σημασίας αν το κεντρικό γραφείο τύπου υπάρχει ήδη και απλώς ενισχύεται σε προσωπικό ή αν πρόκειται περί πρώτης εγκαταστάσεως με το ίδιο προσωπικό. Το γραφείο τύπου δεν υφίστατο προηγουμένως στο Λουξεμβούργο με την προσχεδιασμένη μορφή, με τα καθήκοντα που ορίστηκαν στην έκθεση της ad hoc ομάδας « Information »: κατά συνέπεια, δεν μπορεί να θεωρηθεί στην προκειμένη περίπτωση ότι πρόκειται για μεταφορά υπηρεσίας. Τα καθήκοντα του κεντρικού γραφείου τύπου που ορίζονται στην έκθεση χαρακτηρίζονται από αποφασιστικό γεωγραφικό σύνδεσμο με τις πολιτικές δραστηριότητες που διεξάγονται στις Βρυξέλλες:

— μόνο επί τόπου μπορούν να εξασφαλιστούν στις καλύτερες δυνατές συνθήκες οι επαφές με τον ευρωπαϊκό τύπο που είναι διαπιστευμένος στις Βρυξέλλες·

— απευθείας στον τόπο όπου διεξάγονται οι δραστηριότητες, ήτοι στις Βρυξέλλες, μπορεί να πραγματοποιηθεί συντομότερα και ικανοποιητικότερα η σύνταξη και η διάδοση των καθημερινών πληροφοριών που αφορούν τις εργασίες των κοινοβουλευτικών επιτροπών και αντιπροσωπειών·

— προκειμένου περί της διαχειρίσεως της « υπηρεσίας επικαιρότητας » — επιλογή αγγελιών πρακτορείων, σύνοψη του τύπου των κρατών μελών και επιλογή των αποκομμάτων τύπου που απευθύνονται σε περιορισμένο αριθμό αποδεκτών — και του μελλοντικού δικτύου πληροφορικής Epistel, ο γεωγραφικός σύνδεσμος δεν είναι υποχρεωτικός αλλά είναι ωστόσο κρίσιμος, δεδομένου ότι οι αποδέκτες έχουν την έδρα τους στις Βρυξέλλες· η ανάθεση τέτοιων καθηκόντων, τα οποία προστίθενται σε δραστηριότητες που συνδέονται με τον τόπο της εγκαταστάσεως, δεν μπορεί να συνεπάγεται το παράνομο της εγκαταστάσεως του κεντρικού γραφείου τύπου·

— η συνεργασία με τις υπηρεσίες πληροφοριών των πολιτικών ομάδων, στο μέτρο που ασκούν τη δραστηριότητά τους στις Βρυξέλλες, επηρεάζεται με τη σειρά της από θεωρήσεις γεωγραφικής εγγύτητας·

— το πέμπτο σημείο σχετικά με τα καθήκοντα που ανατίθενται στο κεντρικό γραφείο τύπου αφορά αυτά που συνίστανται στην « οργάνωση διευκολύνσεων και δομών υποδοχής για τους δημοσιογράφους που είναι διαπιστευμένοι στους διαφόρους τόπους εργασίας του οργάνου και στη διαχείριση των αιθουσών τύπου των Βρυξελλών και του Στρασβούργου ». Οι Βρυξέλλες είναι πράγματι ο καταλληλότερος τόπος· δεν είναι πάντως ο μόνος δυνατός. Η ανάθεση αυτού του καθήκοντος δεν βαίνει πέραν των ορίων των αρμοδιοτήτων του Κοινοβουλίου.

84. Η εκτίμηση της νομιμότητας της εγκαταστάσεως ή της ενισχύσεως του κεντρικού γραφείου τύπου στις Βρυξέλλες εξαρτάται ειδικώς από τα καθήκοντα που του έχουν ανατεθεί. Όπως περιγράφονται στην έκθεση της ad hoc ομάδας « Information », τα καθήκοντα αυτά δεν προκαλούν διαρκείς αντιρρήσεις.

85. Δεν συμβαίνει το ίδιο για παράδειγμα όσον αφορά τις ειδήσεις των συνόδων της ολομελείας που διεξάγονται στο Στρασβούργο, όπως φάνηκε κατά τη διαδικασία. Στο μέτρο που οι ειδήσεις δεν συντάσσονται επί τόπου, δεν γίνεται αντιληπτό γιατί θα μπορούσαν να συνταχθούν καλύτερα στις Βρυξέλλες απ' ό,τι στο Λουξεμβούργο. Αν ληφθεί υπόψη η σύνταξη φυλλαδίων γενικής ενημερώσεως που προορίζονται για το ευρύ κοινό, φαίνεται ακόμη σαφέστερα ότι δεν θα έπρεπε σε καμιά περίπτωση το κεντρικό γραφείο τύπου να είναι εγκατεστημένο στις Βρυξέλλες ενόψει του συνόλου των δραστηριοτήτων που του έχουν ανατεθεί. Δεν γίνεται αντιληπτή η ανάγκη να συντάσσονται τέτοιου είδους έντυπα στις Βρυξέλλες.

86. Εξάλλου, η συγκέντρωση όλων αυτών των λειτουργιών σ' έναν και μόνο τόπο είναι σκοπιμότερη από την κατανομή τους σε περισσότερους τόπους. Το Δικαστήριο καταδίκασε ρητώς το γεγονός ότι τα κράτη μέλη δεν έχουν ακόμη ορίσει ενιαίο τόπο εργασίας του *Κοινοβουλίου.* Το Κοινοβούλιο ήταν ως εκ τούτου εξουσιοδοτημένο να συγκεντρώσει μια υπηρεσία στις Βρυξέλλες, εν προκειμένω το κεντρικό γραφείο τύπου.

87. Υπό το φως της ανωτέρω παρατεθείσας νομολογίας πρέπει επίσης να εξεταστεί η μεταφορά από το Λουξεμβούργο στις Βρυξέλλες του *πορτογαλικού γλωσσικού τομέα* της γενικής διευθύνσεως δημοσιεύσεων. Η προσφεύγουσα Κυβέρνηση βλέπει εν προκειμένω την αδικαιολόγητη μεταφορά μιας διοικητικής μονάδας. Το Κοινοβούλιο αμύνεται επικαλούμενο την ανάγκη ενισχύσεως του κεντρικού γραφείου τύπου στις Βρυξέλλες και το γεγονός ότι οι τέσσερις υπάλληλοι περί ων ο λόγος ήταν διατεθειμένοι να πάνε στις Βρυξέλλες. Επρόκειτο επομένως κατά πρώτο λόγο περί της αναγκαίας μεταφοράς ορισμένων υπαλλήλων και μόνο, ως συνέπεια αυτού, περί της μεταφοράς της υπηρεσίας στην οποία ανήκαν οι υπάλληλοι αυτοί.

88. Σας προτείνω να δεχθείτε τις εξηγήσεις που δόθηκαν από το Κοινοβούλιο και να μην ακυρώσετε τη μεταφορά αυτών των τεσσάρων υπαλλήλων. Κάθε άλλη ερμηνεία θα κατέληγε να υποκαταστήσει την εκτίμηση του Δικαστηρίου σ' αυτή της αρμοδίας αρχής.

89. Όπως επισήμανα ήδη επ' ευκαιρία της αναφοράς των καθηκόντων που έχουν ανατεθεί στο γραφείο τύπου από την έκθεση της ad hoc ομάδας « Information », το γεγονός της αναθέσεως σ' αυτό το γραφείο τύπου του ενός ή του άλλου καθήκοντος που θα μπορούσε να εκπληρωθεί εξίσου καλά σε άλλους τόπους, εν είδει επικουρικής αρμοδιότητας κατά κάποιο τρόπο, δεν μπορεί να οδηγήσει στο να θεωρηθεί νομικώς άτοπη η συγκέντρωση μιας υπη-

ρεσίας στις Βρυξέλλες. Ακόμη δε περισσότερο που εντάσσεται στο πλαίσιο της εξουσίας εκτιμήσεως του Κοινοβουλίου.

90. Όταν το Κοινοβούλιο απορρίπτει την εναντίωση της προσφεύγουσας Κυβερνήσεως στη μεταφορά μελών της υπηρεσίας εκδόσεων, η οποία εναντίωση στηρίζεται στην εγκατάσταση στο Λουξεμβούργο του Γραφείου των Επισήμων Δημοσιεύσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, επισημαίνοντας ότι επρόκειτο στην περίπτωση αυτή περί της εσωτερικής στη Γραμματεία υπηρεσίας αναπαραγωγής και διανομής εγγράφων προορισμένων για τις πολιτικές ομάδες και επιτροπές ή συνταγμένων απ' αυτές, η επιχειρηματολογία του είναι πειστική. Είναι αναντίρρητο ότι μια τέτοια υπηρεσία είναι απαραίτητη στον τόπο συνεδριάσεως των επιτροπών και των πολιτικών ομάδων, επομένως στις Βρυξέλλες.

91. Επιπλέον, οι εν λόγω αποφάσεις δεν είναι σε θέση να θέσουν υπό αμφισβήτηση το Λουξεμβούργο ως τόπο εργασίας της Γενικής Γραμματείας και κατά συνέπεια να παραβιάσουν τις εγγυήσεις που έλαβε το Λουξεμβούργο το 1965. Η σύγκριση μεταξύ του τότε αριθμού του προσωπικού της Γενικής Γραμματείας στο Λουξεμβούργο και τώρα είναι εν προκειμένω σαφής [35].

92. Αρμόζει στη συνέχεια να γίνει επίκληση του επιχειρήματος της προσφεύγουσας Κυβερνήσεως, το οποίο στηρίζεται στην τροποποίηση, εις βάρος του Λουξεμβούργου, της σχέσεως του αριθμού των υπαλλήλων στο Λουξεμβούργο και στις Βρυξέλλες. Προκειμένου περί της αριθμητικής σχέσεως, η εξέλιξη είναι αναμφισβήτητη και αναπόφευκτη, διότι το Λουξεμβούργο, εν αντιθέσει προς τις Βρυξέλλες και το Στρασβούργο, δεν ασκεί κοινοβουλευτικές λειτουργίες, αλλά είναι έδρα της Γενικής Γραμματείας του Κοινοβουλίου, της οποίας ο ρόλος έγκειται αποκλειστικώς στην υποστήριξη των κοινοβουλευτικών δραστηριοτήτων που εκτυλίσσονται εκτός Λουξεμβούργου και κατά τα τρία τέταρτα στις Βρυξέλλες. Αυτές απαιτούν την παρουσία στις Βρυξέλλες υπαλλήλων — ασχέτως του για ποια υπηρεσία πρόκειται — καλουμένων να παρέχουν άμεση υπηρεσία στους βουλευτές. Πρέπει ακόμη να προστεθούν οι αναγκαίοι για τον έλεγχο ή την υποστήριξη αυτών των μελών του προσωπικού υπάλληλοι. Η προσωπική επαφή δεν μπορεί να αντικατασταθεί εν προκειμένω με τα σύγχρονα μέσα επικοινωνίας. Αναπόφευκτα, η αναγκαία παρουσία αυτών των υπαλλήλων στις Βρυξέλλες, που στηρίζεται σε αντικειμενικούς λόγους, επηρεάζει τη σχέση μεταξύ του αριθμού των μελών του προσωπικού που υπηρετούν στις Βρυξέλλες και αυτού στο Λουξεμβούργο.

93. Εξάλλου, στις 31 Ιουλίου 1990, 2 360 τακτικοί και έκτακτοι υπάλληλοι υπηρετούσαν στο Λουξεμβούργο έναντι 420 το 1965, έτος κατά το οποίο ελήφθη η απόφαση να παραμείνει η Γενική Γραμματεία του Κοινοβουλίου στο Λουξεμβούργο. Βεβαίως, από το 1988, ο αριθμός αυτός μειώθηκε από 2 428 στον προπαρατεθέντα αριθμό των 2 360. Δεν μπορεί ωστόσο να θεωρηθεί ότι το Λουξεμβούργο εγκατελείφθη ως έδρα της Γραμματείας του Κοινοβουλίου όπως διατυπώθηκαν σχετικοί φόβοι κατά την ένδικη διαδικασία στην οποία το Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου πέτυχε την καταδίκη του Κοινοβουλίου από το Δικαστήριο [36].

94. β) Προκειμένου περί της αποφάσεως της 15ης Ιουνίου 1988, με την οποία το Προεδρείο ενέκρινε *δύο κτιριακά προγράμματα στις Βρυξέλλες*, πρέπει να εξεταστεί αν με αυτή έγινε υπέρβαση των ορίων της αρμοδιότητας και προσβλήθηκαν τα δικαιώματα του Μεγάλου

35 — 1965: 398 χωρίς να υπολογίζεται το προσωπικό των πολιτικών ομάδων και 420 υπολογίζοντάς το.
1990: 2 297 χωρίς να υπολογίζεται το προσωπικό των πολιτικών ομάδων και 2 360 υπολογίζοντάς το.
Δεν είναι αναγκαίο να αποφασιστεί αν αρμόζει να καταλογιστεί το εν λόγω προσωπικό στη Γενική Γραμματεία του Κοινοβουλίου, διότι το σημείο αυτό δεν αμφισβητείται στην προκειμένη περίπτωση.

36 — Απόφαση 108/83, σκέψη 61, βλ. παραπάνω II 1, στοιχείο γ.

Δουκάτου του Λουμεμβούργου. Στο πλαίσιο του εγγράφου του σχετικού με τις μεσοπρόθεσμες προβλέψεις για τις δραστηριότητες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στους τρεις συνήθεις τόπους εργασίας, το οποίο περιλαμβάνει την επίμαχη απόφαση του Προεδρείου, το τελευταίο ενέκρινε έκθεση της 6ης Ιουνίου 1988 του Γενικού Γραμματέα επί του ιδίου θέματος και συμφώνησε κατά συνέπεια με το περιεχόμενο του τελευταίου αυτού εγγράφου. Για την αναφορά των επιδιωκομένων με την προσβαλλομένη απόφαση σκοπών, μπορεί ως εκ τούτου να γίνει παραπομπή στο περιεχόμενο της εκθέσεως της 6ης Ιουνίου.

95. Στο έγγραφό του ο Γενικός Γραμματέας εκτιμά ότι οι ακόλουθοι χώροι είναι απαραίτητοι για να αντιμετωπιστούν οι ανάγκες:

— περίπου 300/350 επιπλέον γραφεία·

— δύο ή τρεις αίθουσες συνεδριάσεων τουλάχιστον 200 ή 250 θέσεων εκάστη, οι οποίες θα καθιστούν δυνατές τις συνεδριάσεις των μεγάλων πολιτικών ομάδων και, ενδεχομένως, τις συσκέψεις περισσοτέρων κοινοβουλευτικών επιτροπών, που συνεδριάζουν από κοινού·

— χώρους απαραιτήτους για τις υπηρεσίες αναπαραγωγής και διανομής εγγράφων.

96. Δεδομένου ότι η περαιτέρω χρησιμοποίηση 130 γραφείων σε κτίριο που κατέχει το Κοινοβούλιο είχε γίνει την εποχή εκείνη προβληματική, έπρεπε να αναζητηθεί εναλλακτική λύση.

97. Ο Γενικός Γραμματέας διαπιστώνει στο έγγραφό του ότι τα δύο κτιριακά προγράμματα που υιοθέτησε το Προεδρείο επιτρέπουν την κάλυψη των επισημανθεισών αναγκών σε χώρους. Το πρόγραμμα « Parc Leopold Investment » επιτρέπει την απόκτηση των αιθουσών συνεδριάσεων και περίπου 100 έως 150 γραφείων. Το πρόγραμμα « Groupement COB-Société générale » μπορεί, από την άλλη πλευρά, να στεγάσει τις τεχνικές υπηρεσίες και περίπου 200 επιπλέον γραφεία.

98. Τόσο το έγγραφο του Γενικού Γραμματέα όσο και το του Προεδρείου αναφέρουν τον σκοπό του Κοινοβουλίου ο οποίος συνίσταται στο να τεθούν στη διάθεση των βουλευτών, της Γενικής Γραμματείας και των πολιτικών ομάδων επαρκής αριθμός γραφείων.

99. Αν αφαιρεθούν από τα 300 έως 350 γραφεία, τα οποία πρέπει να διατεθούν βάσει των δύο κτιριακών προγραμμάτων, τα 130 γραφεία που πρέπει να εκκενωθούν, υπολείπονται περίπου 200 γραφεία που αντιπροσωπεύουν την πραγματική αύξηση των χώρων. Η πρόθεση να τεθεί στη διάθεση τόσο των βουλευτών όσο και των πολιτικών ομάδων επαρκής αριθμός γραφείων δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο κριτικής.

100. Το Κοινοβούλιο επισημαίνει ότι η σοσιαλιστική πολιτική ομάδα αριθμεί μόνη της 170 μέλη. Δεν είναι επομένως υπερβολικό, ενόψει αυτού του γεγονότος, να απαιτηθούν αίθουσες συνεδριάσεων 200 έως 250 θέσεων.

101. Κατά την άποψή μου, η συζήτηση μεταξύ των μερών ως προς τις συνεδριάσεις μιας « μεγάλης επιτροπής » είναι κάπως άσχετη προς το ζήτημα αυτό. Αφορμή για την εν λόγω συζήτηση έδωσε η αναφορά που έκανε το ίδιο το Κοινοβούλιο σε μια « μεγάλη επιτροπή », τόσο στην προσβαλλομένη απόφαση του Προεδρείου της 15ης Ιουνίου 1988 όσο και στο έγγραφο του Γενικού Γραμματέα της 6ης Ιουνίου 1988. Πράγματι, το ζήτημα αν το

Κοινοβούλιο προβλέπει στον κανονισμό του τη δυνατότητα κοινών συνεδριάσεων περισσοτέρων επιτροπών και τις απαραίτητες συναφώς δυνατότητες συνεδριάσεως υπάγεται στην εξουσία εσωτερικής οργανώσεως του Κοινοβουλίου.

102. Η αναφορά στο άρθρο 37 του κανονισμού του Κοινοβουλίου έχει περιορισμένη σημασία για τη συζήτηση που αφορά την ανάγκη μεγαλυτέρων αιθουσών συνεδριάσεως. Το Κοινοβούλιο συνεδριάζον εν ολομελεία μπορεί, προσφεύγοντας στο άρθρο 37 του κανονισμού του, να απεκδυθεί ορισμένων θέσεων, για τις οποίες η εξουσία συσκέψεως και αποφάσεως έχει μεταβιβαστεί στην «αρμόδια επιτροπή», τα δε αποτελέσματα των εργασιών αυτής της επιτροπής καθίστανται αποφάσεις του Κοινοβουλίου με απλή έγκριση σε σύνοδο της ολομελείας. Στις περιπτώσεις που εφαρμόζεται η περιγραφείσα διαδικασία, επιτρέπεται η είσοδος στο κοινό, σύμφωνα με το άρθρο 37, παράγραφος 4. Όμως, η είσοδος του κοινού σημαίνει ότι υπάρχουν θέσεις διαθέσιμες γι' αυτό και, ενδεχομένως, για τους εκπροσώπους των μέσων μαζικής επικοινωνίας.

103. Τίθεται το ερώτημα σε ποιο βαθμό πρέπει να δοθούν χώροι στη Γενική Γραμματεία, αλλά τα προσκομισθέντα αριθμητικά δεδομένα δεν επιτρέπουν να δοθεί απάντηση. Εν αντιθέσει προς τις δραστηριότητες των βουλευτών στο πλαίσιο των συνεδριάσεων των πολιτικών ομάδων και των συνεδριάσεων των επιτροπών που διεξάγονται απολύτως νόμιμα στις Βρυξέλλες[37], η Γενική Γραμματεία παραμένει στο Λουξεμβούργο. Η χορήγηση σημαντικού αριθμού επιπλέον γραφείων θα μπορούσε να θεωρηθεί ως ένδειξη της προβλεπομένης μεταφοράς μελών του προσωπικού. Ο αριθμός των επιπλέον γραφείων που προορίζονται για χρήση της Γενικής Γραμματείας είναι ωστόσο αδύνατο να προσδιοριστεί. Μόνη η δυνατότητα χρησιμοποιήσεως μεγαλυτέρου αριθμού γραφείων δεν επιτρέπει να αμφισβητηθεί ουσιωδώς η νομιμότητα των αποφάσεων σε θέματα κτιριακής πολιτικής, περισσότερο δε που ενδεχόμενη μεταφορά προσωπικού πρέπει να ανταποκρίνεται ουσιαστικώς στα ενδεικνυόμενα όρια.

104. Τελικώς, δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί ότι η απόφαση που ελήφθη στις 15 Ιουνίου 1988 στο θέμα της κτιριακής πολιτικής βαίνει πέρων των ορίων της αρμοδιότητας του Κοινοβουλίου.

3. Η υπόθεση C-39/89

105. Το σημείο 7 του ψηφίσματος, πρώτο σημείο, του οποίου τον παράνομο χαρακτήρα επικαλείται η Λουξεμβουργιανή Κυβέρνηση, έχει ως εξής:

«αποφασίζει κατά συνέπεια *να αναζητήσει ικανοποιητικότερες λύσεις για την εκπλήρωση των καθηκόντων του,* σύμφωνα με τις υποχρεώσεις που του επιβάλλει η κοινοτική νομοθεσία και το *προφανές δικαίωμα* ενός κοινοβουλίου που εκλέγεται με άμεση και καθολική ψηφοφορία».

106. Στο κείμενο αυτό γίνεται βεβαίως λόγος περί «αποφάσεως», αλλά είναι γνωστό ότι βάσει του περιεχομένου μιας αποφάσεως του Κοινοβουλίου και όχι βάσει του γράμματος πρέπει να διαπιστωθεί αν αυτή συνιστά πράγματι απόφαση δυναμένη να προσβληθεί. Στην προκειμένη περίπτωση, το περιεχόμενο της αποφάσεως συνίσταται στη δημιουργία ικανοποιητικών προϋποθέσεων για την εκπλήρωση των καθηκόντων του. Το σημείο 7 δεν αναφέρει περί ποιας μορφής προϋποθέσεων πρόκειται. Το σημείο αυτό επομένως δεν φέρει τα χαρακτηριστικά αποφάσεως.

37 — Βλ. συνεκδικασθείσες υποθέσεις 358/85 και 51/86, όπ.π.

107. Το σημείο 9 του ψηφίσματος ορίζει ότι το Κοινοβούλιο

« αναθέτει στο Προεδρείο του να φροντίσει το συντομότερο ώστε το Κοινοβούλιο να διαθέτει όλο το προσωπικό και την υποδομή που χρειάζεται για να εκπληρώνει πλήρως και αποτελεσματικά τα καθήκοντά του στους τόπους όπου διεξάγονται οι συνεδριάσεις της ολομελείας και οι λοιπές κοινοβουλευτικές συνεδριάσεις (...) ».

108. Η διατύπωση αυτή, που σημαίνει ότι το Κοινοβούλιο « αναθέτει » στο Προεδρείο να λάβει τα αναγκαία μέτρα, μπορεί να γίνει αντιληπτή ως οριστική οδηγία, που απευθύνεται στο εντολοδόχο όργανο, να προβεί στην αποτελεσματική ενίσχυση του προσωπικού και των υλικών μέσων στο Στρασβούργο και στις Βρυξέλλες. Το ίδιο το κείμενο είναι ωστόσο πολύ ασαφές για να χρησιμεύσει ως νομική βάση συγκεκριμένων μέτρων εφαρμογής. Η πρόθεση να εκπληρώσει αποτελεσματικώς και λυσιτελώς τα καθήκοντά του συνιστά γενικό σκοπό ο οποίος δεν προδικάζει ποσώς τα μέσα για την επίτευξή του. Εξ αυτού προκύπτει ότι δεν μπορεί να αποδοθεί δεσμευτικό νομικό αποτέλεσμα στο σημείο 9 του ψηφίσματος.

109. Δεν ισχύει το ίδιο προκειμένου περί του σημείου 10. Το Κοινοβούλιο δηλώνει σχετικώς ότι « θεωρεί »

« ότι, για την απρόσκοπτη λειτουργία του Κοινοβουλίου, απαιτείται η εγκατάσταση στις Βρυξέλλες του προσωπικού που ασχολείται με τις ακόλουθες δραστηριότητες:

— Επιτροπές και αντιπροσωπείες,

— Πληροφορίες και Δημόσιες Σχέσεις,

— Μελέτες και Έρευνα,

καθώς και

— το προσωπικό του οποίου βασικός ρόλος είναι να παρέχει άμεση υπηρεσία στους βουλευτές και

— εκείνο το προσωπικό το οποίο εξαιτίας της εποπτικής αποστολής ή του ρόλου υποστηρίξεως που διαδραματίζει οφείλει να βρίσκεται στον ίδιο χώρο με τους προαναφερθέντες ».

110. Το γεγονός ότι το Κοινοβούλιο « θεωρεί » θα μπορούσε να δώσει την εντύπωση ότι πρόκειται περί της εκφράσεως απόψεως στερουμένης υποχρεωτικού χαρακτήρα. Εντούτοις, οι προταθείσες μεταφορές προσωπικού είναι σε τέτοιο σημείο ακριβείς ώστε η εφαρμογή τους θα μπορούσε να αρχίσει αμέσως. Το σημείο 17 του ψηφίσματος υπογραμμίζει ότι προβλέπονται άμεσες και συγκεκριμένες αλλαγές. Πράγματι το Κοινοβούλιο « τονίζει »

« τον επείγοντα χαρακτήρα της καταστάσεως και την ανάγκη να πραγματοποιηθούν όλες οι αλλαγές που προβλέπουν οι παράγραφοι 9, 10 και 11 μόλις εξασφαλισθούν οι σχετικές εγκαταστάσεις ».

111. Επιπλέον, στο σημείο 16 του ψηφίσματος, το Κοινοβούλιο αναθέτει ευθέως στα όργανα του να προβούν ταχέως στην εφαρμογή των προβλεπομένων αλλαγών όσον αφορά τόσο τους χώρους όσο και τις αναγκαίες αποφάσεις στον τομέα της διαχειρίσεως του προσωπικού.

112. Δεδομένου ότι μπορεί να θεωρηθεί ότι το σημείο 10 του ψηφίσματος παράγει έννομα αποτελέσματα, πρέπει να εξεταστεί αν οι αποφάσεις εντάσσονται στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του Κοινοβουλίου ή βαίνουν πέραν αυτού του πλαισίου και συνιστούν ως εκ τούτου παραβίαση των εγγυήσεων που δόθηκαν στο κράτος του Λουξεμβούργου.

113. Προκειμένου περί του επιφορτισμένου με τις επιτροπές και αντιπροσωπείες προσωπικού, αρμόζει να ληφθεί ως αφετηρία το γεγονός ότι οι δραστηριότητες των επιτροπών και των πολιτικών ομάδων ασκούνται στις Βρυξέλλες υπό συνθήκες νομικώς άψογες. Η βασική αυτή κατανομή των δραστηριοτήτων του Κοινοβουλίου σε τρεις τόπους εργασίας εγκρίθηκε τέλος από το Δικαστήριο με την απόφασή του στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 358/85 και 51/86. Μολονότι οι συνεδριάσεις των επιτροπών και αντιπροσωπειών στις Βρυξέλλες δεν γίνονται αντικείμενο κριτικής, η παρουσία του αναγκαίου προσωπικού για τη διεξαγωγή αυτών των συνεδριάσεων είναι αυτονόητη.

114. Προκειμένου περί του επιφορτισμένου με τις δραστηριότητες πληροφορήσεως και δημοσίων σχέσεων προσωπικού, μπορεί να γίνει παραπομπή στις παρατηρήσεις που αφορούν τις δραστηριότητες τύπου του Κοινοβουλίου στο πλαίσιο της εξετάσεως της υποθέσεως C-213/88 [38].

115. Όσον αφορά το σύνολο « Μελέτες και έρευνα », πρέπει βεβαίως να αναγνωρισθεί η σημασία που έχει για τις δραστηριότητες των επιτροπών, οι οποίες συνιστούν σημαντικό τμήμα των κοινοβουλευτικών εργασιών, να έχουν στη διάθεσή τους τις αναγκαίες βιβλιογραφικές πηγές και το επιστημονικό προσωπικό. Μπορεί να γίνει κατανοητή η άποψη του Κοινοβουλίου που υποστηρίζει ότι πρέπει να υπάρχει διαθέσιμη βιβλιοθήκη στις Βρυξέλλες. Το χαρακτηριστικό μιας μη δανειστικής βιβλιοθήκης έγκειται στην ανά πάσα στιγμή πρόσβαση στην επιθυμητή βιβλιογραφία.

116. Η εναντίωση της Λουξεμβουργιανής Κυβερνήσεως, ότι η χρησιμοποίηση σύγχρονων τεχνικών πληροφορικής θα καθιστούσε ανώφελη παρόμοια μεταφορά, δεν είναι συναφώς απολύτως πειστική. Οι τεχνικές της τηλεπικοινωνίας μπορούν για παράδειγμα να χρησιμοποιηθούν όταν πρόκειται να ενσωματωθούν ογκώδη έγγραφα σε μικροδελτία ή να μεταφερθούν ορισμένα έγγραφα από ένα τόπο σε άλλο με τηλεομοιοτυπία. Αντιθέτως, τίποτα δεν μπορεί να αντικαταστήσει την έρευνα της σχετικής με συγκεκριμένο θέμα βιβλιογραφίας.

117. Η μεταφορά της υπηρεσίας « Μελέτες και έρευνα » είναι επίσης αντικειμενικώς δικαιολογημένη. Τα καθήκοντα που έχει αυτή η υπηρεσία πρέπει να περιλαμβάνουν τόσο τη βιβλιοθήκη όσο και τις προσωπικές επαφές με τα πρόσωπα για λογιαριασμό των οποίων εκπληρώνει τα καθήκοντά της, δηλαδή τους βουλευτές, αν πρέπει να εξασφαλιστεί ότι η εργασία που κάνει παρουσιάζει εξίσου γι' αυτούς κάποια χρησιμότητα.

118. Συνοπτικώς μπορεί να λεχθεί ότι η μεταφορά του προαναφερθέντος προσωπικού δεν υπερβαίνει ουσιωδώς τα όρια της αρμοδιότητας την οποία διαθέτει το Κοινοβούλιο στο πλαίσιο της εξουσίας οργανώσεώς του. Πρέπει βεβαίως να καταβληθεί προσοχή ώστε οι μεταφορές να μη λάβουν τέτοια έκταση που να αμφισβητούν το Λουξεμβούργο ως τόπο εργασίας της Γενικής Γραμματείας του Κοινοβουλίου. Στην περίπτωση αυτή, δεν θα

38 — Βλ. παραπάνω παραγράφους 75 έως 89.

ετηρείτο το όριο που έθεσε το Δικαστήριο στην απόφαση 108/83.

119. Το σημείο 10 του ψηφίσματος αφορά, εκτός από τις ήδη μνημονευθείσες κατηγορίες μελών του προσωπικού, τα μέλη του προσωπικού των οποίων ο βασικός ρόλος συνίσταται στο να παρέχουν άμεσα υπηρεσίες στους βουλευτές. Η διατύπωση είναι βεβαίως πολύ γενική· θα πρέπει ωστόσο να δοθεί έμφαση στον όρο « άμεσα ». Τούτο επιτρέπει να οριοθετηθεί ο κύκλος των προσώπων που μπορούν να συμπεριληφθούν στην απαρίθμηση. Με τη στενή αυτή έννοια, η διάταξη αφορά τους συνεργάτες των βουλευτών των οποίων οι μέθοδοι και οι μορφές συνεργασίας χαρακτηρίζονται από προσωπικές συζητήσεις και άμεσες οδηγίες. Με την έννοια αυτή, δεν χωρεί κατά την άποψή μου αμφιβολία ότι το εν λόγω προσωπικό πρέπει να είναι προσιτό στους διαφόρους τόπους όπου διεξάγονται οι συνεδριάσεις, συμπεριλαμβανομένων επομένως των Βρυξελλών.

120. Ο τελευταίος κύκλος προσώπων που περιλαμβάνει το σημείο 10 του ψηφίσματος αποτελείται από « εκείνο το προσωπικό το οποίο εξαιτίας της εποπτικής αποστολής του ή του ρόλου υποστηρίξεως που διαδραματίζει οφείλει να βρίσκεται στον ίδιο χώρο με τους προαναφερθέντες ». Η διατύπωση αυτή παρέμεινε επίσης πολύ γενική. Μπορεί να θεωρηθεί ως επικουρική διάταξη σε σχέση με τις αφορώσες τις κατηγορίες προηγουμένως αναφερθέντων μελών του προσωπικού, αντικειμενικώς οριοθετηθέντων. Ως προς τον ρόλο υποστηρίξεως, θα μπορούσε επίσης να λάβει υπολειμματικό χαρακτήρα, δεδομένου ότι στο μέτρο αυτό ο κύκλος των κατηγοριών των προσώπων που έχουν ήδη οριστεί είναι διευρυμένος. Κατά την άποψή μου, η έμφαση πρέπει να δοθεί στον όρο « οφείλουν ». Ο όρος αυτός υποδηλώνει τον αναγκαίο χαρακτήρα της επιλογής του σχετικού προσωπικού. Με τη στενή αυτή έννοια, η αυτόνομη έννοια του τελευταίου αυτού εδαφίου είναι περιορισμένη και ως εκ τούτου δεν δημιουργεί προβλήματα.

121. Αρμόζει, επιπλέον, να διατυπωθούν οι ακόλουθες παρατηρήσεις. Το σημείο 10 δεν διευκρινίζει ποια μέτρα πρέπει να ληφθούν. Ελλείψει τέτοιας διευκρινίσεως, τα όργανα του Κοινοβουλίου, ο Πρόεδρός του, ο Γενικός Γραμματέας του, το Προεδρείο του, το διευρυμένο Προεδρείο του και οι Κοσμήτορές του είναι επιφορτισμένοι να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα εφαρμογής.

122. Τα νομικά αποτελέσματα του ψηφίσματος γεννώνται στην πραγματικότητα από την άμεση εντολή που δόθηκε σε σχέση με σαφώς και αντικειμενικώς οριοθετημένα προγράμματα. Η συγκεκριμένη εκτέλεσή τους πρέπει αντιθέτως να εξασφαλιστεί από τα όργανα του Κοινοβουλίου, σύμφωνα με την εσωτερική κατανομή των αρμοδιοτήτων στο πλαίσιό του. Συναφώς πρέπει να ληφθεί ως αφετηρία, μέχρι αποδείξεως του εναντίου, ότι, σύμφωνα με την απόφαση των κυβερνήσεων του 1965 και με τις αποφάσεις του Δικαστηρίου, τα όργανα του Κοινοβουλίου δεν πρέπει να αμφισβητήσουν το Λουξεμβούργο ως τόπο εργασίας της Γραμματείας του Κοινοβουλίου.

123. Τέλος, η Κυβέρνηση του Λουξεμβούργου τόνισε ιδίως τα σημεία 16 και 17 του ψηφίσματος και τα υπέβαλε στον έλεγχο του Δικαστηρίου. Όπως διευκρινίστηκε ήδη κατά την έξέταση των άλλων σημείων, το περιεχόμενο των σημείων 16 και 17 μπορεί να γίνει κατανοητό μόνο σε συνδυασμό με αυτό των άλλων

σημείων του ψηφίσματος. Η Λουξεμβουργιανή Κυβέρνηση δήλωσε ρητώς ότι τα κτιριακά προγράμματα συνιστούσαν επικουρική μόνο πλευρά σε σχέση με τις αποφάσεις διαχειρίσεως προσωπικού και ότι επιθυμούσε ως εκ τούτου να εξεταστεί το σύνολο σε συνδυασμό με τα αφορώντα το προσωπικό ζητήματα.

124. Τα κτιριακά προγράμματα δεν προκαλούν ως εκ τούτου αμφισβητήσεις, στο μέτρο που προορίζονται να δημιουργήσουν τις συγκεκριμένες προϋποθέσεις ώστε να καταστεί δυνατή η μεταφορά του προσωπικού στα όρια που εκτέθηκαν ή στο μέτρο που είναι αναγκαία για τη διεξαγωγή των συνεδριάσεων της ολομελείας, η οποία αποτέλεσε αντικείμενο της αποφάσεως στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 358/85 και 51/86.

125. Όσον αφορά τα δικαστικά έξοδα, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η Λουξεμβουργιανή Κυβέρνηση δεν διατύπωσε αίτημα. Το Κοινοβούλιο ζήτησε την απόρριψη της προσφυγής και την καταδίκη του προσφεύγοντος στα δικαστικά έξοδα.

126. Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε κατά την έννοια αυτή στις δύο τελευταίες σχετικές αποφάσεις[39].

Γ — Πρόταση

127. Λαμβανομένης υπόψη της προηγηθείσας αναλύσεως προτείνω στο Δικαστήριο:

1) να απορρίψει τις προσφυγές ως αβάσιμες,

2) να καταδικάσει το προσφεύγον στα δικαστικά έξοδα.

39 — Απόφαση 108/83 και απόφαση στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 358/85 και 31/86· a contrario υπόθεση 230/81.